

Dato 26. oktober 2015
Side 1 af 8

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen
Det Åbne Land
nst@nst.dk

Landbrug & Fødevarer FmbA

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Vedr. Høring af forslag til lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer). Journalnummer NST-4100-00040

Landbrug & Fødevarer har modtaget ovenstående lovforslag i høring med frist den 26. oktober 2015. Organisationen har følgende bemærkninger:

Indledende bemærkninger:

Landbrug & Fødevarer finder det meget tilfredsstillende, at regeringen har valgt at ophæve det forbud mod gødskning og sprøjtning på arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, som i medfør af lov om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse fra 24. februar 2015, skulle have været trådt i kraft i 2017.

Organisationen glæder sig over, at regeringen på denne måde følger op på sit regeringsgrundlag fra juni 2015, lige som der også følges op på betænkningsbidraget fra Venstre, Dansk Folkeparti, Konservative og Liberal Alliance til ovenstående lov.

En gennemførelse af det generelle forbud mod at gødske og sprøjte arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 ville indebære en markant indskrænkning i den nuværende råderet over arealerne og betyde, at arealerne i vid udstrækning ville miste deres dyrkningsmæssige værdi. Det ville have givet anledning til væsentlige omkostninger for en stor del af de berørte bedrifter.

Samtidig var det Landbrug & Fødevarers vurdering, at et forbud mod at gødske og sprøjte på § 3 arealer ikke ville udgøre et målrettet og omkostningseffektivt tiltag for at sikre den danske biodiversitet. Der ville have været en stor risiko for, at naturpleje og drift med afgræsning og høslæt på de berørte arealer ville ophøre, fordi det med et gødningsforbud ikke længere ville være rentabelt for landmanden at fortsætte denne drift. Indgrebet ville dermed have den utilsigtede konsekvens, at arealerne kunne gro til, hvilket ikke ville have understøttet udviklingen af de ønskede naturværdier. Samtidig kunne det have medført tab af landskabelige og kulturhistoriske værdier i landskabet, ligesom tilgroningen ville forringe vilkårene for en række eng- og vadefugle, der er afhængige af lysåbne, afgræssede arealer.

Lovforslagets almindelige bemærkninger:

1. Indhold og baggrund

Landbrug & Fødevarer er helt enige i bemærkningernes betragtninger om landbrugserhvervets rolle som vækstmotor og dets betydning for det danske samfund med tilvejebringelse af arbejdspladser og udviklingsmuligheder. På denne baggrund er det overordentligt positivt, at regeringen fastslår, at

Landbrug & Fødevarer er erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien. Med en eksport på over 156 milliarder kroner årligt og med 169.000 beskæftigede repræsenterer vi et af Danmarks vigtigste eksporterhverv.

Ved at nytænke og synliggøre erhvervets bidrag til samfundet sikrer vi vores medlemmer en stærk placering i Danmark og globalt.

den ikke ønsker at pålægge erhvervet nye økonomiske byrder, og at den derfor vælger at tilbagerulle gødnings- og sprøjteforbuddet.

Samtidig fremgår det, at regeringen har et ønske om at skabe mest miljø for pengene, hvilket Landbrug & Fødevarer fuldt ud kan tilslutte sig. Af denne årsag er det helt centralt, at indsatser for natur og biodiversitet målrettes, hvilket ikke var tilfældet med indførelsen af gødnings- og sprøjteforbuddet. Det største potentiale for at sikre, bevare og udvikle biodiversiteten er at gennemføre en målrettet indsats på de arealer, der allerede i dag rummer værdifuld og sårbar natur, men hvor den er truet af tilgroning eller pladsmangel. Med gødnings- og sprøjteforbuddet blev der iværksat en naturindsats, der var rettet mod kulturpåvirkede arealer, som i mange tilfælde drives landbrugsmæssigt, og der var således på ingen måde proportionalitet mellem de økonomiske omkostninger for erhvervet og de eventuelle naturmæssige værdier, der ville kunne opnås ved forbuddet.

2. økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

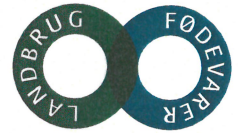
Det fremgår af bemærkningerne, at der med forbuddet var forventet en administrativ lempelse, da kommunerne ikke længere ville skulle fastslå om gødskning og sprøjtning var hidtil lovlig drift af et givet areal. Samtidig var der en forventning om, at der ville ske en lille stigning i antallet af forespørgsler vedrørende arealers § 3 status.

Den beskyttede natur er ikke udpeget, men vejledende registreret. Det er imidlertid ikke afgørende for beskyttelsen, om arealet er registreret af kommunen som en beskyttet naturtype, men derimod om arealet på tidspunktet for indgrebet faktisk opfylder kriterierne for at være en beskyttet naturtype. De beskyttede naturtyper er ikke præcist definerede ved naturvidenskabelige kriterier i lov- eller bekendtgørelsestekst. Naturen er dynamisk, og tilstanden ændrer sig løbende. Beskyttelsen indtræder samtidigt med naturen, og det betyder, at den berørte lodsejer kun meget vanskeligt er i stand til at orientere sig om sin retsstilling, hvorfor en egentlig afklaring af arealets status i det fleste tilfælde kun vil kunne ske ved en egentlig forespørgsel hos kommunen.

På denne baggrund er Landbrug & Fødevarer ikke enige i betragtningen om, at der kun ville være sket en lille stigning i antallet af forespørgsler til kommunen. Da gødnings- og sprøjteforbuddet ville have haft væsentlige økonomiske konsekvenser, er det Landbrug & Fødevarers vurdering, at en ikrafttræden ville have medført en langt større administrativ omkostning for kommunerne end den af Naturstyrelsen estimerede.

Gødnings- og sprøjteforbuddet var udtryk for et væsentligt paradigmeskifte i lovgivningen, da man skulle gå fra, at hidtidig drift kan fortsætte til indførelse af et egentligt forbud mod gødskning og sprøjtning, samtidig med at den vejledende bødesterrelse hæves. Dette ville kræve et helt andet behov for klarhed om arealernes beskyttelsesstatus end hidtil og give anledning til væsentligt flere forespørgsler hos kommunen. På denne baggrund vil den aktuelle lovændring betyde væsentlige lettelser af de økonomiske og administrative konsekvenser i det offentlige og i særdeleshed hos kommunerne. Også for Natur- og miljøklage nævnet vil der være tale om lettelser, da der forventeligt ville have været en del afgørelser om § 3-status, der ville have været videregået til klagenævnets behandling.

Samtidig vil ophævelsen af gødnings- og sprøjteforbuddet betyde, at muligheden for at søge dispensation, hvis forbuddet ville have haft karakter af ekspropriation, bortfalder. Dette vil også betyde en lempelse af de administrative og økonomiske byrder herved.

Samlet set er det Landbrug & Fødevarers vurdering, at det nærværende lovforslag vil medføre betydelige økonomiske og administrative lettelser for det offentlige, og organisationen er således ikke enig i bemærkningernes formulering om, at "den foreslåede ophævelse ikke vurderes at have væsentlige administrative eller økonomiske konsekvenser for kommunerne".

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervet

Det er Landbrug & Fødevarers klare vurdering, at de erhvervsøkonomiske konsekvenser, der vurderes at bortfalde, er underestimerede.

I forbindelse med høringsprocessen i efteråret 2014 beregnende SEGES drifts- og værditabet ved forbuddet mod gødning- og sprøjtning. For så vidt angår driftstab var vurderingen, at det direkte tab ville ligge i intervallet 0 til 5.000 kr. pr. ha – med et groft skønnet vægtet gennemsnit omkring 1.500 kr. pr. ha. Med et estimat over antallet af berørte arealer på ca. 45.000 ha. svarede dette til et samlet årligt driftstab for erhvervet på minimum 67,5 mio. kr. Hertil kommer yderligere tab som følge af harmoniproblemer, specialproduktion mv.

I modsætning hertil vurderede Naturstyrelsen, at der ville være tale om et driftstab på 47,1 mio. kr inkl. det erhvervsøkonomiske tab som følge af, at økologer ikke længere ville kunne modtage økologisk arealtilskud på § 3 arealer.

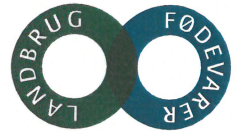
Særligt kvægbedrifter ville være blevet ramt hårdt, da mange engarealer med permanent græs udgør en vigtig del af bedriftenes grovfoderproduktion og indgår i harmoniarealet. Et forbud mod at gødske og sprøjte ville ikke kun medføre, at udbyttet på arealerne faldt, men også at kvaliteten af foderet ville forringes. Da der er et relativt begrænset marked for grovfoder, og de alternativer til hø og græsensilage, som er på markedet, er både dyrere og har en ringere foderværdi, er kvægbedrifter derfor som udgangspunkt meget afhængige af at kunne producere tilstrækkeligt grovfoder på egne arealer til at dække eget forbrug. En stor del af de berørte engarealer bidrager således væsentligt til at sikre bedriftenes forsyningssikkerhed, hvorfor det ville have haft store konsekvenser, for mange kvægbedrifter, hvis denne produktion minimeredes.

Udover det årlige driftstab, er det væsentligt at understrege, at gødsknings- og sprøjteforbuddet ville have ført til en væsentlig forringelse af jordværdien ved handel. Beregninger fra SEGES vurderede således et samlet værditab på ca. 1.8 mia. kr. eksklusiv yderligere ejendomsværditab som følge af reduceret husdyrproduktion mv.

I *Notat om de økonomiske forhold i Naturplan Danmark* af 4. december 2014 (bilag 1 til besvarelse af MIU alm. del, spm. 93) vurderer Naturstyrelsen på baggrund af beregninger jordværditabet til at være 1,17 mia. kr. Da denne beregning er indgået i det daværende Miljøudvalgs arbejde med lovforslaget om gødnings- og sprøjteforbuddet, kan det undre, at dette tab ikke er omtalt under nærværende lovforslags bemærkninger om de økonomiske konsekvenser for erhvervslivet.

Hvad enten jordværditabet udgør 1,8 mia. kr. som beregnet af SEGES eller 1,17 mia. kr. som beregnet af Naturstyrelsen, er det så væsentlig en konsekvens for landbrugserhvervet, at det understreger den manglende proportionalitet mellem gødnings- og sprøjteforbuddet natureffekt og konsekvenserne for erhvervet, jf. regeringens ønske om at opnå mest miljø for pengene.

Ophævelsen af forbuddet betyder også, at det fortsat vil være muligt for økologer at søge økologitilskud til de pågældende arealer. Landbrug & Fødevarer finder det meget positivt, at de

negative effekter af sprøjteforbuddet for økologerne således elimineres, da bortfald af økologitilskuddet kunne have haft negativ betydning for en række økologiske landmænd. Samtidig ville der have været en udgift til staten til revision af eksisterende økologitilsagn.

Hertil skal det supplerende bemærkes, at forholdene vedr. de tidligere nævnte administrative konsekvenser for kommunerne også bør indgå i vurderingen af bortfaldet af de erhvervsøkonomiske- og administrative konsekvenser, idet det må forventes, at de berørte landmænd i stort omfang skulle have købt rådgivning og juridisk bistand i forbindelse med afprøvning af afgørelse vedr. arealernes status.

5. Miljømæssige konsekvenser

Af bemærkningerne samt høringsbrevet fremgår, at nærværende lovforslag vil føre til bortfald af en række positive natur- og miljøkonsekvenser samt bortfald af en positiv effekt for biodiversiteten på de berørte arealer. Der nævnes specifikt, at forbuddet ville have været med til, at sikre bedre forhold for arter og biodiversitet tilknyttet arealer med ekstensiv drift, ligesom det ville have understøttet opfyldelsen af målsætninger i habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Samtidig ville forbuddet ifølge forslaget have understøttet sprøjtemiddelstrategien og bidrage til opfyldelsen af målsætningerne i vandrammedirektivet.

Landbrug & Fødevarer er ikke enige i, at gødnings- og sprøjteforbuddet ville have givet anledning til positive effekter i det omfang, der lægges op til lovens bemærkninger.

De beskyttede arealer, der i dag må gødes og sprøjtes, er arealer, der har opnået deres beskyttelsesværdige tilstand med denne landbrugsdrift, og hvor det i medfør af lovgivningen var tilladt at fortsætte denne drift. Forbuddet mod at gøde og sprøjte disse arealer indtrådte således på arealer, der er lovligt gødsket, sprøjtet og evt. regelmæssigt omlagt i mere end 22 år. Endvidere er en stor del af arealerne, forbuddet primært ville berøre, givetvis oprindeligt skabt ved tidligere menneskeligt påvirkning i form af slåning eller græsning og eventuel grøftning og dræning af naturlige kærsumfund, idet naturtypen fersk eng bl.a. er beskrevet og registreret herved jf. vejledning om registrering af beskyttede naturtyper.

Det er muligt, at det enkelte areal kan opnå en større biodiversitet målt ved antal arter eller andelen af ikke kulturplanter ved ophør af gødskning og sprøjtning, men et egentligt bidrag til nationale mål for biodiversiteten må forventes at være begrænsede og meget langsigtede. Ifølge notat fra DCE af 27. november "[Forbedring af naturtilstand og biodiversitet efter ophør af gødskning og sprøjtning af § 3-arealer](#)" vil en opretning af en naturtilstand svarende til arealer, der ikke er gødet eller sprøjtet, tage fra 10 – 100 år.

Hvorvidt den tilstand, der kunne opnås, ville bidrage til biodiversitetsmålene, er ikke nøje beskrevet. Et egentligt bidrag er betinget af, at nationalt sjældne og truede arter er knyttet til naturtypen, at disses tilstedeværelse er betinget af næringsfattige vækst/levebetingelser, og at øvrige trusler, der begrænser arternes tilstedeværelse også fjernes eller begrænses. I rødlisten 1997 er kun 3 % af de rødlistede arter tilknyttet naturtypen fersk eng, der er ingen angivelser for strandeng, - på Rødlisten 2009 opgøres listerne lidt anderledes på artsgrupper, men det er stadig tydeligt at langt de fleste rødlistede arter er knyttet til skov (særligt gammel skov) og overdrev.

Gødskning- og sprøjteforbuddet ville reducere kvaliteten og udbyttet af grovfoder på arealerne og dermed forringe rentabiliteten i at anvende arealerne til afgræsning og slæt. Det er sandsynligt, at

driften efter en årrække vil blive ekstensiveret eller opgivet, da der heller ikke kan opnås tilskud til naturpleje på langt de fleste af arealerne. Hidtidigt gødskede og sprøjtede arealer har oftest begrænsede botaniske værdier og dermed en begrænset HNV score, som bevirker at arealerne ikke vil være omfattet af den nationale prioritering for tilskud til pleje.

Dette ville have kunnet føre til opgivelse af afgræsning på arealerne, hvilket kan have en klar negativ betydning for bl.a. de ferske enges egnethed for de tilknyttede rødlistede arter, hvis tilstedeværelse er betinget af kokasser og varierede og lysåbne forhold.

Ophør af driften på grund af manglende rentabilitet ville dermed have den utilsigtede konsekvens, at arealerne ville gro til, og driften reduceres til et minimum i form af en lovpligtig rydning hvert 5. år i henhold til driftsloven, hvilket ikke ville understøtte udviklingen af de ønskede naturværdier. Tværtimod kan tilgroningen give anledning til en øget spredning af invasive og ruderate arter. Derudover vil det medføre tab af landskabelige og kulturhistoriske værdier i landskabet, ligesom tilgroningen vil forringe vilkårene for en række eng- og vadefugle, der er afhængige af lysåbne, afgræssede arealer.

Herud over spiller en del af de gødskede § 3 arealer en afgørende rolle i forbindelse med naturpleje af mere ekstensive arealer. De gødskede og mere produktive arealer bidrager således til, at der er det nødvendige foder til dyrene om vinteren, ligesom det sikrer en stabil fodergræsforsyning om sommeren til supplerende afgræsning på mere ekstensive arealer. De gødskede og sprøjtede § 3 arealer er derved med til at sikre rentabiliteten i forbindelse med afgræsning og naturpleje af mere ekstensive, ugødskede og værdifulde naturarealer.

Konsekvensen af et forbud ville dermed være ophør med pleje – ikke kun på de pågældende arealer, men også mere ekstensive naturarealer - fordi plejen samlet set ikke længere ville kunne løbe rundt for de berørte landmænd.

En manglende pleje med slæt eller afgræsning af de berørte arealer ville have kunnet medføre, at arealerne skiftede tilstand – og således enten voksede helt ud af § 3-beskyttelsen eller voksede ind i andre naturtyper. Daværende miljøminister Kirsten Brosbøl svarede således i svar til spørgsmål nr. 16 (L 94) den 28. januar 2015, at *"Hvis ikke engene forsat drives med græsning eller høslæt... , må det forventes, at hovedparten af dem vil udvikle sig til moser eller sumpskove"*.

Dette ville således have betydet, at arealet af de beskyttede naturtyper fersk eng og strand eng, som hovedsageligt var de naturtyper, der var omfattet af gødningsforbuddet, ville have været blevet reduceret. Med tilbagerulningen af forslaget sikres opretholdelse af disse naturtyper og de dyre og plantearter - herunder arter af truede engfugle – der er tilknyttet arealerne.

På denne baggrund er det Landbrug & Fødevars holdning, at tilbagerulningen af gødnings- og sprøjteforbuddet også vil have positive konsekvenser for opretholdelse af de beskyttede naturtyper og de tilknyttede naturværdier, ligesom de omtalte positive bortfaldne værdier af forbuddet forekommer overestimerede.

For så vidt angår en anslået mistet forventet understøttende effekt for sprøjtemiddelstrategien er det Landbrug & Fødevars vurdering, at en sådan vil være marginal. Anvendelsen af sprøjtemidler på § 3-arealer er i forvejen meget begrænset og i det fleste tilfælde meget målrettet mod problemarter – herunder invasive arter, der kan være en trussel mod arealernes biodiversitet.

En mistet effekt i forhold til målopfyldelse af vandområdeplanerne er meget usikker og i bedste fald helt marginal. Effekten var således heller ikke en del af argumenterne i lovforslaget for forbuddet. At fastslå i bemærkningerne til dette lovforslag at forbuddet ville have bidraget til opfyldelsen af vandrammedirektivets mål forekommer forudindtaget og foregribende kvælstofudvalgets aktuelle arbejde med at vurdere indsatsbehovet i de kommende vandområdeplaner. Der foreligger således på nuværende tidspunkt ikke noget fagligt og politisk konsolideret indsatsbehov, der fastslår, at et gødskningsforbud på de af forbuddet omfattede arealer vil være af betydning for at sikre god tilstand i et eller flere af de danske kystvandområder.

6. Forholdet til EU-retten

Det er i dag fortrinsvist ferske enge, der gødes og sprøjtes. De ferske enge er i meget begrænset omfang omfattet af habitatdirektivets habitatnaturtyper. En række bilag IV-arter og fugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivet anvender ferske enge som levested, raste- yngle og/eller fourageringsområder. Engenes egnethed som f.eks. levested afhænger af ret specifikke krav som langt fra i alle tilfælde vil tilgodeses ved gødskning og –sprøjte forbud. Opgivelse af driften på engarealerne, som følge af reducerede udbytter, kan have negativ betydning for engenes egnethed for visse tilknyttede arter som engsnarren f.eks. ved forsumpning og tilgroning med højstauder samt evt. tilgroning med vedplanter.

Lovforslaget kan derfor reelt have positiv effekt for nogle af de tilknyttede arter, fordi driften fortsat vil være rentabel og opretholdes på arealer, hvor der ikke kan opnås tilskud til naturpleje, fordi arealerne pga. en begrænset botanisk variation har en ringe naturværdi (HNV).

Generel erstatningsfri regulering som virkemiddel til at begrænse estimerede indirekte effekter ved evt. afdrift, afstrømning eller randeffekter er meget vidtgående og ikke omkostningseffektiv.

De beskyttede naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er meget bredt definerede og rummer således en meget stor variationsbredde i naturkvalitet og potentiale. En effektiv indsats for biodiversiteten kræver en integreret og målrettet tilgang, hvor den aktive forvaltning og regulering målrettes de arealer, der kan bidrage specifikt til at sikre truede arter på nationalt niveau.

Det er derfor positivt, at lovforslaget indgår i arbejdet med at sikre, at landbrugserhvervet ikke pålægges yderligere byrder samtidigt med, at der skal ses på, hvordan man kan opnå mest miljø for pengene.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bemærkningerne til § 1, nr 1, andet afsnit står, at "*Intensivering af driften på arealerne vil forudsætte dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3*".

Dette er kun korrekt i det omfang, at en intensivering af driften vil medføre en ændring af tilstanden på arealerne. Der er således ikke et generelt forbud mod ændring eller intensivering af driften på de beskyttede arealer.

Formuleringen er også brugt på i afsnittet *Indholdet af og baggrunden for lovforslaget*, side 3, 3. afsnit, og bør derfor ændres begge steder.

Andre bemærkninger

Retssikkerhedsmæssige betænkeligheder

Arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, er alene vejledende registreret, og denne registrering er ikke bindende for myndigheder eller lodsejer. Registreringen som beskyttet areal hviler enten alene på luftfototolkning eller også på en konkret feltbesigtigelse af arealet. Der er imidlertid ikke fastlagt entydige kriterier for, hvornår et areal er beskyttet i form af f.eks. krav om tilstedeværelse af konkrete plantearter og deres udbredelse på arealet, ligesom der heller ikke er fastlagt specifikke krav til hvilken registreringsmetode, der skal anvendes.

Afgørelsen af et areals beskyttelsesstatus tager således udgangspunkt i et konkret skøn baseret på en ikke-udtømmende liste over karakteristika, fastlagt alene ved vejledningstekst.

At der ikke er fastsat konkrete krav/minimumskrav til grundlaget for skønnet, f.eks. ved krav til registreringsmetode, giver anledning til bekymring for lodsejeres retssikkerhed.

Denne bekymring styrkes af, at registreringen af et areal, som beskyttet efter § 3 løbende, har fået stadig mere indgribende konsekvenser for borgerne. Først ved indførelsen af nye naturtyper, senere i medfør af integreringen i anden lovgivning, herunder husdyrgodkendelsesloven og randzonenloven. Endvidere anvendes § 3 registreringen også som vejledningsgrundlag for bl.a. muligheden for at søge økologitilskud, hvor det således kan være af afgørende betydning for muligheden for at opnå økologitilskud, om et areal registreres som eng eller mose.

Skønbeføjelsen over, efter hvilke kriterier og "hvor meget, der skal til for", at beskyttelsen indtræder, påhviler kommunerne. Forvaltning af naturbeskyttelsesloven medfører dog heller ikke et krav om en særlig efteruddannelse og hviler derfor i høj grad på meget individuelle skøn og erfaringsgrundlag. Det indebærer, at registreringerne er foretaget på et meget varierende niveau på tværs af 98 kommuner.

Dertil kommer, at en lodsejer ikke bliver informeret direkte, når kommunen registrerer beskyttet areal på hans eller hendes ejendom. Dette forhold kan vanskeligt forsvares.

Der ses en stigende tendens til, at bevisbyrden vendes om, således at det f.eks. påhviler lodsejer at godtgøre, at et areal, der er blevet omlagt, ikke kunne opfylde kriteriet for beskyttelsen før omlægningen. Det er en yderst vanskelig opgave, herunder i særdeleshed at argumentere i mod et kommunalt skøn. Det samme forhold gælder i forbindelse med fastlæggelse af hidtidig dyrkningspraksis.

Det påhviler således i stadig større omfang lodsejeren at godtgøre regelmæssig omlægnings-, gødsknings- og sprøjtepraksis fra før 1992 og frem til nu. Dette kan være ekstremt vanskeligt og bliver selvsagt ikke nemmere i takt med, at vi kommer længere væk fra 1992. Det kan f.eks. ikke nødvendigvis ses på et luftfoto taget om sommeren eller efteråret, at et areal er omlagt med græs i foråret. Derfor er der flere eksempler på arealer, som fejlagtigt er blevet registreret som § 3, og som fastholdes i en sådan registrering, til trods for at arealerne regelmæssigt gennem mere end 22 år er blevet omlagt hyppigere end hvert 7. år.

Denne problemstilling vil bestå og have konsekvenser, selvom forbuddet mod gødskning og sprøjtning tilbagerulles.

Landbrug & Fødevarer finder på denne baggrund, at der er et påtrængende behov for, at retsstillingen på dette område gøres gennemskuelig, således at det er klart for den enkelte lodsejer, hvornår beskyttelsen indtræder samt præcisering af, hvordan det fastlægges, hvilken drift der lovligt kan fortsættes. Vi skal derfor på det kraftigste opfordre til, at naturbeskyttelseslovens § 3 revideres, så der i loven og præciseret i en vejledning fastsættes håndgribelige og ensartede retningslinjer for, hvornår et areal er omfattet af en § 3 beskyttelse og konkrete minimumskrav til registreringsmetode.

Med udgangspunkt i disse retssikkerhedsmæssige betænkeligheder bør bestemmelserne om forhøjet bødestørrelse, der blev indført med vedtagelse af lovændringer i lov nr. 179 af 24. februar 2015, også tilbagerulles.

Med venlig hilsen

Karen Post
Chefkonsulent

Vand og Natur

D +45 33 39 46 52

M + 45 22 99 84 83

E kpo@lf.dk

Roskilde, den 26. oktober 2015

Høringssvar til Lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer)

Tak for muligheden for at komme med høringssvar på lovforslaget om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer), Jeres j.nr. NST-4100-00040.

Konklusion

Det er meget positivt, at regeringen nu lægger op til at ophæve de dele af ændringsloven, der indførte et forbud mod sprøjtning og gødskning på § 3-arealer. Vi støtter ændringen fuldt ud.

Vi mener samtidig, at der er behov for at adressere yderligere problemer, der er med § 3, og vi tillader os derfor at komme med vores synspunkter i den sammenhæng i forbindelse med høringen.

Bemærkninger

Ophævelsen af loven

Det er meget positivt, at regeringen nu lægger op til at ophæve de dele af ændringsloven, der indførte et forbud mod sprøjtning og gødskning på § 3-arealer. Vi støtter ændringen fuldt ud. Lovforslaget var ulovlig ekspropriation, og den foreliggende ændring sparer danske landmænd og staten for en masse unødige konflikter og eventuelt også retssager.

Lovforslagets bemærkninger om intensivering af driften

Vi har følgende konkrete bemærkninger. Følgende fremgår af de specielle bemærkninger til lovforslagets § 1, nr. 1:

"Intensivering af driften på arealerne vil forudsætte dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3."

Det forståeligt, at indholdet af § 3 kort berøres og angives i lovforslaget. Det er dog vores opfattelse, at sætningen er en for vidtgående fortolkning af indholdet af lovens § 3. Sætningen kunne tages til indtægt for, at enhver intensivering er i strid med § 3. Dette er en for vidtgående udlægning, fordi enhver intensivering jo ikke nødvendigvis medfører en tilstandsændring.

Et lovforslag, der har til formål at annullere et tidligere lovforslag om gødskning og sprøjtning bør ikke begynde at fastlægge eller præcisere en retstilstand i bemærkningen til en lov, der ophæver bestemmelser, der ikke angår kernen i § 3-beskyttelsen.

Fra det oprindelige lovforslag, der indførte forbuddet angives det bl.a. på side 24, at:

"Dog omfatter forbuddet ikke gødning afsat direkte på arealet fra græssende dyr, i det omfang det sker i overensstemmelse med hidtil lovlig drift og ikke medfører en tilstandsændring."

Det afgørende begreb er *tilstandsændring*. Dette synes at være sprogligt i overensstemmelse med lovens ordlyd og derfor bør dette danne det sproglige udgangspunkt for bemærkningerne til loven.

Vi anmoder på denne baggrund, at den førnævnte sætning udelades eller det blot præciseres, at naturbeskyttelseslovens § 3 angår tilstandsændring. Der bør ikke være behov for at præcisere, hvad der eventuelt og måske kunne give anledning til tilstandsændringer, i lovforslaget.

Generelle bemærkninger til § 3-ordningen

Helt overordnet er det problematisk, at § 3 forbyder tilstandsændring i noget som ændrer sig på helt naturlig vis. Der er på forhånd store usikkerheder forbundet med at fastslå en tilstand, og dermed også, hvornår der sker en tilstandsændring. De botaniske kendetegn der er opstillet i forarbejderne, udelukker ikke det ene fra det andet. Der findes derfor ikke entydige kriterier der for den enkelte lodsejer med sikkerhed kan fastslå, om et areal er beskyttet eller ej. Forbuddet mod tilstandsændringer gælder umiddelbart og kræver ikke en myndighedsafgørelse. Forbuddet bygger derfor på, at lodsejeren har den fornødne biologiske kendskab til de arter, der findes på arealet til at vurdere, om der er tale om et areal omfattet af § 3.

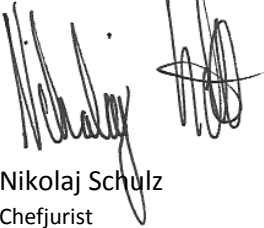
Den enkelte lodsejer kan derfor have en klar formodning om, at et areal ikke er beskyttet, for så senere at få en bøde for at lave en tilstandsændring på et areal, der flere år senere, på baggrund af luftfotos, konstateres alligevel var beskyttet på tidspunktet for tilstandsændringen.

Tidsfaktoren og de bevismæssige vanskeligheder rejser også alvorlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder. Typisk bliver gamle luftfotos lagt til grund for afgørelser som det helt centrale bevis, fx for at konstatere om et areal har været omlagt oftere end hvert 7. til 10. år. Der er dog store tidsmæssige huller imellem de luftfotos, der ligger til grund for vurderingen. Der er også flere eksempler på, at det på baggrund af luftfotos er konstateret, at et areal var beskyttet, mens driftshistorien senere viser, at arealet ikke har kunnet vokse sig ind i beskyttelsen. Alligevel vejer vurderingen af luftfotos meget tungt. Det må derfor konstateres, at luftfotos slet ikke bør stå alene, når der skal føres bevis for, at et areal var omfattet af beskyttelsen.

Det bør overvejes, at registrering og afregistrering af § 3-arealer sker ved en afgørelse, der kan påklages. Det bør tydeliggøres over for myndighederne, at beslutningen om, at arealet er beskyttet skal angive, hvad forbuddet indebærer af rådighedsbegrænsninger og at lodsejeren skal underrettes. Hvis forholdene ændrer sig, må lodsejeren have mulighed for at kræve, at arealet bliver afregistreret, hvilket også skal undergives klageret.

§ 3 synes samtidig at være en usmidig, dyr og tilfældig ordning. I fremtiden bør det i langt højere grad sikres, at lodsejere kan lave konkrete og bindende naturplaner, så § 3-natur kan flyttes rundt. Dette vil sikre sammenhængende natur og formentlig også bedre arrondering, og dermed vil det være til gavn for lodsejer og naturen. Vi håber, at ministeren og ministeriet vil diskutere sådanne muligheder i fremtiden.

Med venlig hilsen

Nikolaj Schulz

Chefjurist

Bæredygtigt Landbrug

mobil. +45 60 14 12 30

E-mail: nsc@baeredygtigtlandbrug.dk

Web: www.baeredygtigtlandbrug.dk

Til Naturstyrelsen.
Indsendes ved e-mail til nst@nst.dk

Aalborg, den 26. oktober 2015

Vedr.: Høringssvar til lovforslag om ændring af naturbeskyttelsesloven. Journalnummer : NST-4100-00040

Jeg henvender mig på vegne af Agri Nord i anledning af ovennævnte lovforslag.

Agri Nord indsendte høringssvar i 2014 til høringen af lovændringen, hvor gødnings- og sprøjteforbuddet blev indført. Høringssvaret, der veldokumenteret gik i rette med nogle af de væsentligste argumenter for de påståede konsekvenser af gødning og sprøjtning på § 3-beskyttede enge, satte imidlertid ikke synlige aftryk i den vedtagne lovændring med bemærkninger.

Nu konstaterer vi, at det nye forslag forholder sig ukritisk til de samme påstande, derfor har vi behov at fremsende høringssvaret igen, også selvom vi er helt tilfredse med lovforslaget. Høringssvaret er vedlagt.

Vi kan se i det nye lovforslag, at konsekvenserne af forbud mod gødskning og sprøjtning for biodiversiteten fortsat er overvurderede.

I det tidligere lovforslag byggede argumentationen på en misforstået antagelse om, at der var sket et tab af biodiversitet på de arealer, hvor man hidtil havde lovlig praksis for at gøde og sprøjte.

Dette er ikke en korrekt antagelse for de danske enge. Der er ikke forsvundet biodiversitet på disse arealer, siden naturbeskyttelsesloven blev vedtaget i 1992, idet denne lov netop tillod at fortsætte den drift, der havde været på arealerne forud. De gødede enge har således i været gødede siden engang før 1992, og derfor er det forkert og misvisende at tale om tab af arter, når der henvises til de konkrete danske forhold.

Artstabet på disse arealer er sket meget langt tilbage i tid, ca. på tidspunktet for opfindelsen af handelsgødning. De § 3-beskyttede enge med gødnings- og sprøjtepraksis, også kaldet kulturengene, er således ikke kendt for at være artsrige eller være sårbar natur. Deres naturmæssige værdi er mest relateret til de fugle, der lever på græsarealer og som bufferarealer mellem landbrugsarealer med enårige afgrøder og de andre naturarealer.

Den vedtagne lov ville faktisk have haft meget uheldige konsekvenser for naturplejen og dermed også negative konsekvenser for biodiversiteten.

I argumentationen for de positive effekter af forbuddet mod gødskning og sprøjtning er det antaget, at driften af arealerne i øvrigt ville være uændret efter et forbud mod gødskning og sprøjtning. Dvs. at høslet og græsning af arealerne fortsætter som hidtil. Dette er en forkert antagelse, idet udbyttet af græsning og høslet vil forsvinde, når der ikke må tilføres gødning eller behandles mod problemarter som skræpper, tidsler og brændenælder.

Høslet og græsning af de gødskede og sprøjtede arealer, som betyder, at arealerne holdes lysåbne, er på nuværende tidspunkt finansieret af udbyttet på arealerne.

Efter et forbud skulle økonomien i høslet og afgræsning komme fra støttemidler til pleje af græs og naturarealer.

Samtidig med lovens vedtagelse sidste år blev et nyt prioriteringssystem indført til at fordele midlerne til pleje af græs og naturarealer. Det er det såkaldte "HNV"-indeks (høj naturværdi). Ud fra en række kriterier for god natur, gives der point til alle græs og naturarealer. For en ansøgning overhovedet kunne komme i betragtning, skulle arealet score minimum 5 point. De § 3-beskyttede engarealer med gødsknings- og sprøjtepraksis scorer i mange tilfælde ikke engang 5 point, men ligger endnu lavere. Dette har vi konstateret for Nordjylland, som huser en stor del af de danske enge og som før 2006 indelte engene i kulturenge og naturenge efter driften af arealerne. Der var ca. 19.000 ha kulturenge registreret i Nordjyllands Amt i 2003. Disse arealer har for størstedelens vedkommende for lav HNV-score til overhovedet at kunne søge støtte til pleje af græs og natur.

Vi kan dermed vise, at antagelsen om, at driften/plejen (høslet og græsning) ville opretholdes efter forbuddets indtræden, ikke er korrekt. Der ville efter forbuddet ikke være økonomi i at opretholde driften af disse arealer og konsekvensen vil være at arealerne i første omgang udvikler sig til artsfattige højstaudeenge og siden gror til når hydrologien af arealerne ændrer sig. De lysåbne enge vil forsvinde med forbuddet mod gødskning og sprøjtning.

I det samlede danske § 3-beskyttede naturtyper er der i forvejen et meget stort behov for naturpleje.

I DCE-rapport nr. 13 (2012), opgøres, at der findes 325.953 ha natur med et behov for naturpleje.

NaturErhverv har opgjort resultatet af årets ansøgningsrunde om støtte til pleje af græs og natur.
<http://naturerhverv.dk/nyheder-og-presse/nyheder/nyhed/nyhed/3000-landmaend-har-soegt-tilskud-til-naturpleje/>

Der har ikke været midler nok til at imødekomme alle ansøgninger. Store arealer over 12 ha med HNV på 5 har fået tilskud, men mindre arealer med HNV på 5 eller derunder har fået afslag. Der er søgt for 60 millioner mere end der var afsat midler til.

I år er det samlede antal ha med løbende naturplejetilsagn på i alt 62.382 ha. Det omfatter alle typer af tilsagn.

Med det gældende lovforsalg kan der således ikke opnås støtte til naturpleje af de hidtil gødgede § 3-beskyttede arealer, som pga. den hidtidige lov gik ud af alm. landbrugsdrift.

Der er således masser af arealer, hvor naturpleje vil have en gavnlig effekt på naturtilstanden og biodiversiteten.

Det er en stor mangel, at undlade at oplyse, at der vil opstå så stort et plejebenhov på naturarealerne, da dette har enorm indflydelse på biodiversiteten på disse arealer. Den ensidige fokusering på kvælstof som årsagen til lav biodiversitet ligner manipulation, når konstateringen af plejebenhov er så stort.

Vi hilser ophævelsen af forbuddet velkomment. Vi opfordrer dog samtidig til, at ministeren ændrer sin vurdering af konsekvenserne af lovforslaget, idet vi mener det hidtidige lovforslags betydning for

biodiversiteten var udokumenteret og ville have udløst et stort plejebenhov, som med nuværende drift ikke er til stede.

Med venlig hilsen

Christina W. Kærgaard,
Natur- og Miljøkonsulent

Vedlagt: Høringssvar fra d. 17. november 2014

Til Naturstyrelsen.
Indsendes ved e-mail til nst@nst.dk

Aalborg, den 17. november 2014

Vedr.: Høringssvar til lovforslag om ændring af naturbeskyttelsesloven . Journalnummer : NST-400-00087

Jeg henvender mig på vegne af Agri Nord i anledning af ovennævnte lovforslag.

Nedenfor findes landboforeningens bemærkninger til lovforslaget.

Med hensyn til lovforslagets § 1 om det grønne Danmarks kort, så har vi ikke vurderet dette nærmere, og fremsender derfor ingen bemærkninger herom

Med hensyn til lovforslagets § 3a:

Der er foreslået en lovændring om forbud mod gødskning og sprøjtning på beskyttet natur ved indførelse af ny § 3a i naturbeskyttelsesloven. Forslaget er begrundet med et tab af naturværdier, og det er en udmøntning af anbefaling nr. 4 fra Natur- og landbrugskommissionen.

Til anbefaling nr. 4 fra Natur og Landbrugskommissionen blev udarbejdet en række notater, heraf 2 fra DCE, som har haft stor indflydelse på begrundelserne for det fremlagte lovforslag.

Det drejer sig om "Vurdering af omfang og konsekvenser af sprøjtning og gødskning af § 3-beskyttede naturarealer" (Notat af DCE, dateret d. 13. december 2012.) samt "Vurdering af konsekvenser for udledning af drivhusgasser samt for naturen, vandmiljøet og biodiversiteten af Natur- og Landbrugskommissionens samlede anbefalinger med tilhørende handlinger". (Notat fra DCE og DCA, dateret d. 15. april 2013.)

Lovforslaget er blevet lanceret af miljøministeren med slagord om, at lovforslaget skal beskytte "den sårbare natur" mod "gift og gylle", som har medført et "tab af arter på 44%".

Der er ikke dækning for de bombastiske udmeldinger. Hensigterne bag lovforslaget kan man gætte på, for de begrundelser, som fremføres i lovens bemærkninger, hviler på et utroligt spinkelt grundlag. I betragtning af lovforslagets indgribende karakter burde der et meget større og bedre forarbejde til.

Derfor finder vi det nødvendigt at inkludere en gennemgang og kritik af notaterne udarbejdet af DCE til Natur- og Landbrugskommissionen.

Notat fra DCE til NLK, dateret 13. december 2012: "Vurdering af omfang og konsekvenser af sprøjtning og gødskning af § 3-beskyttede naturarealer".

Dette notat er et svar på 5 spørgsmål stillet af NLK.

I **spørgsmål 1** udbeder NLK sig en "opdateret vurdering af omfanget af hhv. gødskning og sprøjtning på de § 3 beskyttede naturarealer, i det omfang det er muligt, gerne opgjort for § 3 naturtyper".

Indledningsvis oplyses i notatet, at der mangler et landsdækkende, kvantitativt datagrundlag for driften af § 3 arealer, og derfor foretages en vurdering på baggrund af andre tilgængelige datakilder.

DCE anvender derfor to beskrevne metoder til at opgøre arealerne af sprøjtede og gødskede arealer.:

Metode 1 baserer sig på oplysninger fra besigtigelser af naturarealer efter den tekniske anvisning til besigtigelse af naturarealer fra perioden 2007 – 2012. I alt godt 60.000 ha. I appendiks 1 er metoden beskrevet med flere detaljer og et overblik over data.

Den oplysning fra besigtigelsesskemaet, som benyttes af DCE til at vurdere omfanget af gødskning og sprøjtning af § 3-natur, er afkrydsning af denne del af feltskemaet:

Afgræsning og drift (angiv kategori 1-5)					
Arealandel med græsning/høslæt					
(1) 0-5%	(2) 5-10%	(3) 10-30%	(4) 30-75%	(5) 75-100%	
Arealandel med tydelige påvirkninger af landbrugsdrift (gødskning, sprøjteskader)					
(1) 0%	(2) 1-10%	(3) 10-25%	(4) 25-50%	(5) 50-100%	

Fig 1. Del af feltskema udviklet af DMU

I henhold til den tekniske anvisning foregår bedømmelsen visuelt, mens sagsbehandleren besigtiger stedet. Gødskning og sprøjtning kategoriseres under et, og den berørte arealandel bedømmes visuelt.

Hvad der skal forstås ved påvirkning af landbrugsdrift er uddybet i den Tekniske Anvisning udviklet af det daværende DMU, nu DCE:

"Påvirkning af landbrugsdrift på lysåbne arealer På naturarealer, der grænser op til marker i omdrift, kan vegetationen i randzonen bære tydeligt præg af en direkte gødningspåvirkning, afdrift med sprøjtemidler og/eller påvirkning med erosionsmateriale. På arealer, der anvendes til intensiv græsningsdrift eller høslæt, kan der forekomme tilskuds fodring og/eller udbringning af gødning. Omlægning af grønsværen ved isåning af arter forekommer på eng- og overdrevstyperne. Gødningspåvirkninger kan ofte erkendes ved en markant mørkere grøn vegetation og forekomst (evt. dominans) af kvælstofelskende arter såsom rajgræs, stor nælde, alm. kvik, vild kørvel og ager-tidsel. Ligeledes kan der være tydelige kørespor og efterladenskaber efter gødningsudbringning eller tilskuds fodring. Afdrift af sprøjtemidler kan give svidningsskader på vegetationen i randzonen, og fra tilgrænsende marker kan der afsættes materiale i form af opslemmede lerpartikler (efter vanderosion) eller støv- og sandpartikler (efter vinderosion). Begge dele påvirker naturarealets vegetation, bl.a. i form af fosfortilførsel.

Registrering:

• Arealandel med tydelige påvirkninger af landbrugsdrift (gødskning, sprøjteskader). I felten vurderes, på en skala fra 1-5, hvor stor en andel af arealet, der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift." TA Version 1.04, juni 2010, DMU.

Der er flere problemer med at konkludere fra disse resultater.

Metoden er skønspregt og derfor personafhængig. Både, hvad angår bedømmelsen af, hvad der er gødsknings- og sprøjtepåvirkning, og hvad angår bedømmelsen af størrelsen af påvirkningen af arealet. Den tekniske anvisning er den vejledning, der skal sikre, at vurderingerne foretages ens, men når vurderingerne er meget skønspregede spørgsmål, så vil det være utrolig svært at ensrette vurderingerne.

Det er endvidere uklart beskrevet i TA'en, om det alene er gødskning og sprøjtning, der skal vurderes på, eller om det er alle de beskrevne påvirkninger af landbrugsdrift?

Endelig er der ikke mulighed for at skelne mellem om der konstateres gødningspåvirkning, om der konstateres sprøjtepåvirkning eller begge dele. Det hele angives som en samlet påvirkning.

Som DCE selv skriver, så er det svært at afgøre, hvorfra en observeret påvirkning kommer. Er det direkte gødskning eller indirekte tilførsel af kvælstof ad anden vej, fx luftbåren eller vandbåren, eller er det historisk tilførsel af gødning til arealet, eller en blandet tilførsel. Med hensyn til observering af sprøjtning, så skelnes her ikke mellem typen af sprøjtning, om det er nedsprøjtning af græs før en omlægning, eller om det er bekæmpelse af bjørneklo. En observeret påvirkning siger således ikke, om arealet bliver gødet og/eller sprøjtet, eller om hvor meget og til hvilket formål.

Der er ikke hentet information hos lodsejere eller brugere af arealerne, der kunne belyse dette.

Metode 1 bygger altså på, at det kan lade sig gøre visuelt at bedømme, om et areal er sprøjtet eller sprøjtet, eller næringspåvirket på anden vis. Dette skøn må antages at være meget personafhængigt på trods af TA'ens vejledning.

Udover at registreringen i sig selv kan være subjektiv, så giver metoden ikke mulighed for at skelne mellem typerne af påvirkninger. Oplysningerne angives som en samlet vurdering. Derfor kan metoden højst bidrage til at give et skøn over, hvor stor en andel der visuelt opleves som påvirket.

I gennemsnit er der observeret påvirkninger på 7,6 % af de besøgte naturarealer. Ved brug af dette gennemsnit på al den vejledende registrerede natur, er beregnet et areal på 26.000 ha, som skulle være påvirket.

Metode 2 baserer sig på data fra 2010 fra landovervågningsoplandene (LOOP). Denne metode er beskrevet i Appendiks 2. Formålet med landovervågningsoplandene er at undersøge næringsstofferne vej og mængde igennem jord og vand i et vandopland. Der er 5 vandoplande med LOOP, som både inkluderer målinger og interview-undersøgelser om landbrugsdriften. De udvalgte vandoplande ligger i landbrugsdominerede områder. Samlet udgør de 5 oplande 3960 ha. DCE anvender i det omtalte notat oplysningerne fra naturarealerne i disse oplande. DCE oplyser, at der kun er oplysninger om 21 % af det samlede naturareal i disse oplande, nærmere bestemt for 30% af engene og 11% af moserne. Det er imidlertid ikke oplyst, hvor stort areal de 21 % udgør af de 3960 ha, som omfatter alle oplandene. Vi har efterspurgt dette tal hos forfatterne af notatet, men det tal har de ikke på nuværende tidspunkt tid til at finde frem, og kun mod betaling.

I stedet har vi undersøgt de eksisterende rapporter for landovervågningsoplandene for beskrivelser af arealerne der indgår heri. For nogle af oplandene findes rapporter om de enkelte oplande. Derudover er der årlige samlede rapporter, som også giver en beskrivelse af, hvordan arealerne fordeler sig på forskellige kategorier. Resultatet ses nedenfor.

Tabel 1:

LOOP	Reference	Samlet opland (ha)	Andel natur (% eller ha)	Andel natur (ha)
Højvads rende (LOOP 1)	FR 758, 2009, DMU	985	1	9,85
Odderbæk (LOOP 2)	FR 740, 2010, DMU	1143	0,6+5,3+0,6+0,4+1,4 (ha)	8,3
Horndrup bæk (LOOP 3)	FR 717, 2009, DMU	546	3	16,38
Lille bæk (LOOP 4)	FR 756, 2010, DMU	465	5	23,25
Bolbro bæk (LOOP 6)	VR 74, 2013, DCE	820	<0,6	4,92
Samlet areal		<u>3959</u>		<u>62,7</u>
21 % af naturarealet				<u>13,17</u>

I de 5 vandovervågningsoplande er der ikke meget beskyttet natur. I alt er der ca. 63 ha.

De 21 % af det samlede naturareal i vandoplandene, som har oplysninger om landbrugsdrift er godt 13 ha. Undersøgelsen begrænser sig til naturtyperne eng og mose, da der her var flest data. Det er således et meget lille datagrundlag metode 2 baserer sig på, hvorfor resultaterne er behæftet med megen usikkerhed.

Oplysningerne fra interviewene om de omkring 13 ha natur (vi ved ikke hvor meget af dem, der er mose og eng) viser, at der er gødningsanvendelse på 20 % af engene og 16 % af mosearealet. Den gennemsnitlige gødningstildeling ligger på 130 kg N/ha/år.

Der er en kæmpe usikkerhed med hensyn til at skalere oplysningerne herfra de omkring 13 ha op til de 95.196 ha og 94.440 ha, der er vejledende registreret som henholdsvis eng og mose. DCE anfører dog også at opskalering af data skal tages med et forbehold, og bemærker endvidere at data stammer fra et enkelt år, og at det ikke kan udelukkes at der kan være forskel i gødningspraksis fra år til år på denne type arealer.

Med hensyn til omfanget af sprøjtemiddelbelastning findes der, i de samme interviews, oplysninger om, at der er anvendelse af sprøjtemidler på 5-6 % af arealet for både mose og eng. Niveauet af sprøjtninger ligger på 0,2 BI mod de 3,0 der er på almindelige landbrugsarealer. Der er endvidere oplysninger om formålet med anvendelsen af sprøjtemidler i de afholdte interviews. Her fremgår det at 61 % er mod ukrudt og 34 % mod sygdomme. Det oplyses endvidere at de 5-6 %, der sprøjtes, da sprøjtes der gennemsnitligt 4 gange om året, men at spredningen i antallet af sprøjtninger varierer mellem 1 og 13 sprøjtninger.

Oplysningerne fra metode 2 gør det muligt at skelne gødskning og sprøjtning. Resultaterne indeholder endvidere oplysninger om niveau for gødskning og sprøjtning, samt en endvidere oplysninger om formålet med sprøjtningen. Metode 2 omfatter kun enge og moser, samt direkte anvendelse af gødskning og sprøjtning i det år interviewene laves.

Den meget store svaghed ved metode 2, er at data baseres på et utroligt lille datamateriale. Det betyder at der er stor chance for at datamaterialet ikke er repræsentativt for driften af engene og moserne på landsplan.

Selvom DCE tager forbehold for opskalering af data fra metode 2, savnes at der oplyses konkret hvad arealstørrelse metode 2 omfatter. Der oplyses en masse procenter, men det er også en kendt manøvre at skjule ubelejlige, små data ved hjælp af procentsatser.

Svaret på spørgsmål 1

Med hensyn omfanget af gødskningen vurderer DCE at metode 1 og 2 er de aktuelt bedst mulige beregningsmetoder. Fra metode 1 vurderer DCE, at 7,6 % påvirket areal svarende til omkring 26.000 ha. Tallet dækker om påvirkning af gødskning og sprøjtning under et, men udlægges til at være påvirkning af gødskning.

For metode 2 oplyses ikke det gennemsnitlige gødningspåvirkede areal, blot at det er på 20 % af engene og 16 % af moserne. Da arealet af de to naturtyper ikke kendes, og heller ikke andelen, har vi ikke mulighed for selv at beregne et gennemsnit. Ifølge vores beregning af naturarealet i de samlede LOOP, hvor der kun er oplysninger fra 21 %, så dækker besvarelsen dog maksimalt over 13 ha.

DCE kan dog oplyse os, at det stemmer meget godt overens med 7,6 %, og at det gødskede areal ligger mellem 20.000 og 30.000 ha på landsplan!

I denne konklusion opskalerer DCE alligevel resultaterne fra metode 2 på trods af deres egne forbehold herfor. Måske fordi resultaterne i metode 1 ikke indeholder et rent tal for gødskningspåvirkningen.

Med hensyn til vurderingen af gødskningen af arealerne, så anvendes udelukkende resultaterne fra det lille datasæt fra metode 2 (LOOP).

Den fundne procent for behandlet areal er meget lav. 5- 6 % af naturarealerne er blevet sprøjtebehandlet. Som tidligere nævnt gør det her gældende, at datastørrelsen giver en stor usikkerhed på resultatet. Vi bemærker dog at de oplyste formål med sprøjtningen er at 61 % er ukrudtsbekæmpelse og sygdomsbekæmpelse. De ukrudsarter, der sprøjtes væk er ofte ager-tidsel, stor nælde og forskellige skræpper. Disse arter har heller ingen høj naturværdi, og er tegn på dårlig naturtilstand. Det indikerer, at det er ikke arealer med høj naturværdi, der sprøjtes.

Øvrige kommentarer til arealopgørelsen af de gødskede og sprøjtede enge:

Vi vil henlede opmærksomheden mod Skov- og Naturstyrelsens redegørelse til Lauritsen-udvalget om kulturengene fra 2003.

På daværende tidspunkt vurderede Skov- og Naturstyrelsen, at de ferske enge (både natur- og kulturenge) udgjorde ca. 103.000 ha. Der fandtes ikke opdeling af registreringerne i natur- og kultureng. Nordjyllands Amt var eneste amt, som havde lavet særskilt registrering af kulturengene i den vejledende registrering. Ifølge Nordjyllands Amt var pr. 1996 69% af de ferske enge i amtet kulturenge, svarende til 19.963 ha.

Skov- og Naturstyrelsen gjorde opmærksom på, at der ikke var en klar definition til sondring mellem kultureng og natureng, og udskillelse af kulturengene ville kræve en meget arbejdskrævende nyregistrering af de ferske enge.

Naturbeskyttelseslovens § 3 angående beskyttelse af enge er uændret fra 2003 til nu, så vi har anledning til at tro, at på en del af disse 19.963 ha i Nordjylland er gødskning og intensiv landbrugsdrift ophørt fra 2003 indtil 2013, så disse kulturenge er gået over til at være naturenge; men også at hovedparten af kulturengene antagelig findes stadigvæk.

Nogle af disse arealer har en gødningskvote, fordi de drives uændret med afgræsning og slet, medens andre ikke har, fordi de er tilmeldt MVJ-ordninger og lign., så arealerne p.t. ikke gødes (til gengæld for tilskud); men de har gødskningsretten i behold, hvis arealerne træder ud af ordningerne. Har en landmand ikke brug for en kulturreng i produktionen, kan den tilmeldes en MVJ-ordning angående miljøvenlig drift, og så giver den et årligt støttebeløb, i stedet for blot at falde tilbage til at være natureng. Derfor vil mange enge være bevaret som kulturrenge af støtteordningerne

Der er tydeligt signaleret usikkerhed omkring vurderingen af arealet af kulturrenge i lovforslagets bemærkninger. På baggrund af de nordjyske data virker det anslåede areal for lavt, og flere arealer end anslået vil miste deres gødskningsret med lovforslaget.

I notatets spørgsmål 2 og 3, som besvares samlet, efterspørges "en vurdering af omfanget af negative effekter af hhv. gødsning og sprøjtning i forhold til § 3-naturtyper, herunder en vurdering af hvilke af de beskyttede naturtyper/arealer hvor de negative effekter er størst." og "en vurdering af omfanget af negative effekter af hhv. gødsning og sprøjtning for sårbare og truede arter"

Her anvendes igen metode 1 og 2 til belyse omfang og effekter af gødsning. Effekten af sprøjtning kan der ikke beregnes på med de tilgængelige data.

Anvendelsen af metode 1 betyder her, at der tages udgangspunkt i de samme data, som beskrevet i appendiks 1. Dog laves der anden behandling af data, som er beskrevet ved en række begreber, men hvor beregningsmetoden ikke forklares, eller hvor der henvises til en kilde, der ikke beskriver beregningsmetoden.

Det som vi kan forstå ud af notatet, er at der ved en ny metode vurderes hvor stor en andel af naturtypernes areal, som kan karakteriseres ved tre niveauer af kvælstofpåvirkning. Samtidig får vi oplyst et antal indikatorarter for de forskellige næringsstofniveauer og naturtyper, og en "næringsratio" for de forskellige næringsstofniveauer og naturtyper.

Resultaterne er beskrevet i tabel 1 i notatet.

For at kunne forstå og evt. prøve de samme beregninger savnes en forklaring på hvordan de forskellige næringsratioer fremkommer. Der oplyses kun, at der for hederne anvendes værdien for N! Beregningen af næringsratio ud det angivne datasæt er således uoplyst. Med hensyn til begrebet "indikator-arter" er der henvist til Faglig rapport fra DMU nr 712, 2009 om indikatorarter for Habitatnaturtyper. Dette er åbenbart en ny type indikatorarter i forhold til de indikatorarter, der er nævnt i relation til metoden til indsamling af data i metode 1.

Med baggrund i tabellen mener DCE her at dokumentere en årsags-sammenhæng mellem niveau af næringsstoffer og indikatorarter.

DCE mener tabel 1 viser at næsten hele arealet med eng og mose er mere eller mindre påvirket af næringsstoffer, at godt 40% af eng og mosearealerne er decideret næringsbelastede.

Vi bemærker først, at denne konklusion er i modstrid med konklusionen fra spørgsmål 1, hvor der på baggrund af de samme data fandtes at påvirkningen var 7,6 % i gennemsnit for alle naturtyper, og ses der i appendiks hedder procenterne for påvirket areal for eng 14 % og for mose 1,8 %.

Disse selvmodstridende konklusioner på data fra samme datasæt er en tydelig indikation på at der er noget galt med de anvendte metoder, og resultaterne er derfor ikke troværdige.

På de arealer, der er undersøgt, kan der være mange årsager udover næringsstoffer, til deres tilstand og artsindhold i dag, og dermed antallet af indikatorarter. En faktor, der bredt anerkendes som meget

betydende for dette, er hvorvidt arealet græsses eller om der tages hø på arealet. Udover næringsstoffer har lys nemlig stor betydning for mange plantearter, og udover at græsning og slåning af hø påvirker næringsstofbalancen, så giver det også lys til de mindre planter.

Ved anvendelsen af metode 2 tages udgangspunkt i det gennemsnitlige niveau af gødskning på 130 kg N/ha/år, der er fundet ved interviewundersøgelsen vedrørende 13 ha natur i LOOP. Dette tal sammenholdes med tålegrænserne for kvælstof på forskellige naturarealer, både tørre og fugtige. Tålegrænsen forklares med det niveau der skiller mellem påvirkning og ikke påvirkning af kvælstoffet. Tålegrænserne for eng, mose, hede og overdrev er oplyst til at ligge mellem 10 og 25 kg N/ha/år. Det skal her bemærkes at enge og moser ligger i den høje ende af dette interval. DCE anfører at 130 kg N/ha/år ligger langt over disse tålegrænser.

Dernæst oplyses det, at der er etableret en sammenhæng mellem kvælstoftilførsel ud over tålegrænsen og tab i artsrigdom. Der henvises her til en rapport fra et møde om tålegrænser i Holland. Med udtrykket "etableret en sammenhæng" får man forståelsen af at der er tale om en anerkendt videnskabelig sammenhæng. Det er der imidlertid ikke tale om. Det er en sammenstilling af data, der lavet i anledning af mødet. Brugen af data, sammenhængen og konklusionerne har ikke været evalueret af andre forskere på feltet. Der er med andre ord ikke tale om resultatet er trykt i et videnskabeligt tidsskrift. Derfor er der ikke "etableret" en sammen, men nogen har "foreslået" en sammenhæng.

Resultat ses i denne kurve fra rapporten:

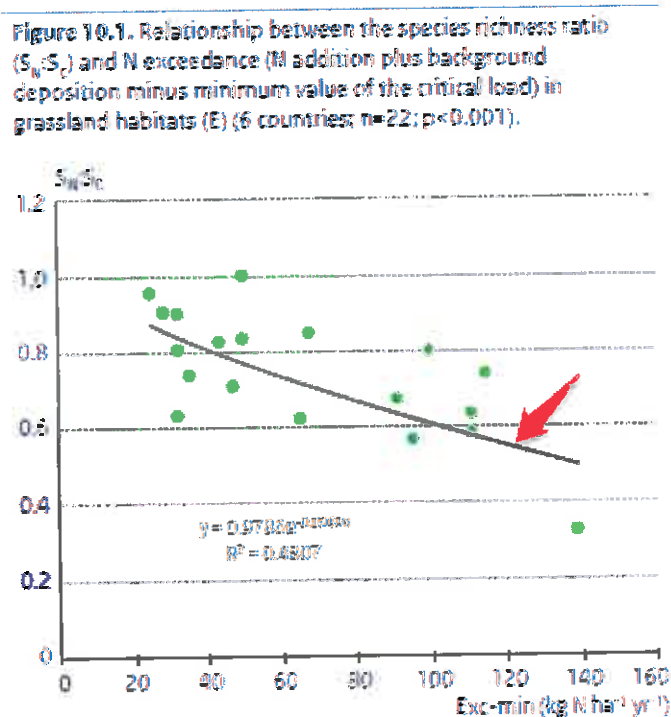

Fig. 2 Fra Bobbink og Hettelingh, 2011, s. 177.

Sammenhængen er beskrevet i rapporten "Review and revision of empirical critical loads" fra 2011 (Bobbink og Hettelingh er editorer på rapporten) i kapitel 10. Der er tale om at der er eftersøgt og anvendt data fra andre studier, både rapporter, videnskabelige artikler, bøger og afhandlinger, der viser effekten af tilførsel af rent kvælstof på naturarealer i Europa (ingen data fra Danmark). Der tilføres kvælstof under et niveau på 150 kg N/ha/år. Der skal være mindst 3 vækstsæsoner, og der skal være data for artsantal. Data kommer fra forskellige naturtyper, våde og tørre, basiske og sure, lavland og

alpint indenfor den europæiske kategori "græsland". Endelig skal bemærkes at der ikke fraføres noget kvælstof. Det vil sige, at der hverken græsses eller slås hø på arealerne.

På y-aksen ses S_n/S_c . Det er det relative artsindhold på arealet. S_c er artsantallet i kontrolsituationen, altså ingen tilførsel af kvælstof. S_n er situationen artsantallet efter tilførsel af en mængde kvælstof. Når S_n/S_c er 1, er $S_n=S_c$. På x-aksen ses mængden af overskydende kvælstof, når tålegrænsen er trukket fra. Kurven falder med stigende kvælstofoverskud fordi artsantallet falder efter tilførsel af kvælstof. S_n bliver mindre end S_c .

DCE beregner vha. af ligningen for denne kurve at ved en tilførsel på 130 kg N/ha/år at artsantallet reduceres med 44 %.

Dette resultat kan faktisk aflæses direkte. Y værdien beregnes som angivet i teksten ved figuren: 130 kg N/ha/år + baggrundsbelastningen (=14 kg N/ha/år for Danmark) – tålegrænsen (formodentlig 25 kg N/ha/år) = 119 kg N/ha/år. X-værdien i dette punkt kan aflæses til omkring 0,56, hvilket indikerer et fald i antal af arter på 44 %!

DCE omtaler denne teoretiske beregning som et tab af artsrigdom og det har det også været i de eksperimenter, der ligger til grund for sammenhængen.

Men det er ikke tilfældet med de danske enge. Der er der ikke forsvundet noget siden naturbeskyttelsesloven blev vedtaget i 1992, idet denne lov tillod at fortsætte den drift, der havde været på arealerne på daværende tidspunkt. De gødede enge har således i været gødede siden engang før 1992 og derfor er det forkert og misvisende at tale om tab af arter når der henvises til de konkrete danske forhold.

Et andet væsentligt problem med konklusion om et tab på 44 % arter er at der i forsøget er en forudsætning om at der tilføres kvælstof, men uden at fraføre noget.

På de naturarealer i Danmark, hvor der tilføres gødning er det med en hensigt om at høste et udbytte fra de pågældende arealer. Dette enten i form af græs til dyr, der kan gå på arealerne og æde det, eller der kan høstes hø for bruge det som foder i stalden. Det giver ingen mening eller økonomi i at tilføre kvælstof uden at ville udnytte arealet til landbrugsdrift.

I spørgsmål 4 ønskes en "vurdering af den landbrugsmæssige betydning af hhv. fortsat gødskning og sprøjtning.

Svaret på dette spørgsmål er en gentagelse af at det overvejende er engene og moserne, der bliver gødet, og de gødede arealer udgør en beskeden del af det samlede areal for disse naturtyper. Vurderingen er gødskningen sker af produktionsmæssige hensyn og ikke af hensyn til naturplejen. Et ophør af gødskning og sprøjtning vil medføre en lavere produktion på arealerne og flere uønskede arter i hø fra arealerne. Vurderingen lyder på at et forbud mod gødskning kan forventes at få betydning for den landbrugsmæssige udnyttelse af arealer enten i form af mere ekstensiv drift eller ophør af afgræsning.

Vi ønsker at knytte nogle kommentarer hertil.

Den observerede gødskning af moser kan forklares ved at der ikke er en præcis definition af forskellen mellem enge og moser. Fx er der ved besigtigelserne i Aalborg Kommune sket det, at tidligere registrerede enge efter besigtigelserne er blevet benævnt som moser uanset, at det var græssede arealer. Driften er tilsyneladende her uden betydning for om et areal betegnes som mose eller eng, og forestillingen om at moser er arealer, der er så fugtige, at de ikke kan udnyttes driftsmæssig, er ikke

gældende for den nye registrering af § 3. En del af data fra Aalborg Kommune indgår i det datasæt som udgør metode 1, da gennemgangen her startede i 2009.

Et gødskning og sprøjtning forbud vil helt sikkert have betydning for produktionen på disse arealer, og omfanget af denne betydning er afhængig af hvor stort et areal, der er tale om. I notatet fra DCE er omfanget af næringspåvirket areal opgjort på to forskellige måder fra det samme datasæt, med to vidt forskellige resultater. I et andet afsnit af dette høringssvar vil oplyse de tal der var for kulturrenge i det gamle nordjyllands amt. Det tal alene overstiger DCE's første lave skøn for hele landet.

Dernæst vil vi gøre opmærksom på, at fjernes økonomien i disse arealer er der stor sandsynlighed for at udnyttelsen i form af høslæt og afgræsning vil ophøre. Grundet det nye prioritetssystem for støtte til græsning og pleje af naturarealer, som træder i kraft til foråret, vil det ikke være muligt at ansøge om græsningsstøtte til disse arealer. Kriteriet for at kunne indsende en ansøgning om græsningsstøtte er en værdi på det såkaldte HNV-kort på mindst 5. HNV står for High Nature Value og er et værdisætningssystem af natur og græsarealer, der skal sikre at støttemidlerne prioriteres til arealer med størst naturværdi. De gødskede og sprøjtede enge har så lav værdi, at de ligger under den krævede værdi på 5. Derfor vil et forbud mod gødskning og sprøjtning sætte gang i et større biologisk eksperiment, hvor man kan følge udviklingen af naturværdier på de gamle kulturrenge.

Fordi næringsstoffer ikke bare er næringsstoffer og der er forskel på at tilsætte ren N og NPK, som er det der er brugt, så kan det ikke forventes at artsantallet vil stige indenfor en kort årrække. Tværtimod kan det faktisk falde yderligere hvis vi tæller de dyr med, der lever på udnyttede græsarealer. Komplexiteten i at skabe biodiversitet på enge er beskrevet i en rapport fra Skov og Naturstyrelsen fra 2006 "*Beskyttede enge: Vegetation, påvirkninger, pleje, naturplanlægning*". Det er heller ikke en videnskabelig rapport, men rapporten er omhyggelig med angivelsen af kilder og benytter sig af en del videnskabelig litteratur.

I spørgsmål 5 ønskes en "vurdering af evt. negative effekter i forhold til naturpleje ved græsning, hvis der ikke fortsat kan gødskes på § 3-beskyttede naturarealer."

Her fremføres en påstand om at "biodiversitetseffekterne ved gødskning er i de fleste tilfælde mere alvorlige end effekterne ved eventuelt ophør af afgræsning". Derfor konkluderer DCE at risikoen for ophør af afgræsning ikke kan begrunde en fortsat gødskningspraksis. Der er ingen kildeangivelse til denne påstand. Ved forespørgsel hos forfatterne til notatet om der fandtes undersøgelser, der viste dette, var svaret det var de kunne de ikke svare på, på stående fod, men at de tvivlede på at en sådan undersøgelse fandtes. De forklarede at årsagen til udsagnet var at der var observeret markante effekter på flora og funga ved gødskning på naturarealer og andre eksempler at tilgroning var en mere reversibel effekt.

Problemet med påstanden er, udover, at det er en udokumenteret påstand, at der tages udgangspunkt i en anden proces. Det er processen: Hvad sker der når ugødsket natur gødskes? Mens i Danmark er processen: Hvad der sker der med de næringsrige kulturrenge når både gødskning og græsning ophører? Processen frem og tilbage er ikke den samme, og forfatterne erkender da også dette, når de siger at tilgroning (uden gødskning) er en mere reversibel proces.

Men bliver lovforslaget besluttet kan vi se frem til verdens største natureksperiment og vi vil få svar på hvordan biodiversiteten udvikles på kulturrengene!

Notatet indeholder denne konklusion til sidst:

Her slås det fast at det overvejende er de ferske enge, der sprøjtes og gødes.

Det vurderes at det er ca. 20.000 ha af engene, der gødskes/sprøjtes.

Det vurderes at det er ca. 26.000 ha af al naturen, der gødskes/sprøjtes.

For de ferske enge vurderes det ud fra modelberegninger at gødskning og sprøjtning kan have forårsaget et nettotab på mere end 44 % af artsrigdommen.

Videre vurderes det at effekterne af fortsat gødskning vil være mere alvorlige end effekterne af eventuel ophørt afgræsning. Dette gælder også på enge.

Disse argumenter gentages i notatet "*Vurderinger af konsekvenser for udledningen af drivhusgasser samt for naturen, vandmiljøet og biodiversiteten af Natur. Og Landbrugskommissionens samlede anbefalinger med tilhørende handlinger.*" Notat fra DCE og DCA, dateret d. 15. april 2013.

I vurderingen af anbefaling 4 vurderes det at forbud mod gødskning og sprøjtning vil have en stor påvirkning på biodiversiteten. Dette med henvisning til ovenfor gennemgåede notat fra DCE, dateret d. 13. december 2012.

I notatet fra 15. april 2013 lyder det "Hovedparten af det gødskede areal vurderes at være stærkt biologisk forarmet grundet en årlig tilførsel på i gennemsnit 130 kg N/ha/år ..." samt "Ud fra modelberegninger vurderes det at gødskning og sprøjtning kan have forårsaget et tab på mere end 44 % af artsrigdommen."

Som gennemgået ovenfor er der ikke belæg for at dette er korrekte konklusioner, når der opskaleres til det samlede naturareal i Danmark. Derudover er det direkte misvisende at henvise til et tab af artsrigdom, da modelberegningen henviser til en situation hvor et naturareal begynder at blive tilført kvælstof. I virkelighedens Danmark, er der tale om kulturrenge, der har modtaget en konstant gødningsmængde i årtier, og hvor påvirkningen af kvælstof været konstant de sidste mange år.

En anden meget vigtig faktor for at belyse årsagerne til en fald i biodiversiteten på den lysåbne natur er faldet i arealandel, der afgræsses. Denne oplysning findes i datasættet for metode 1, men udelades i notatet af DCE. Ligesom arealandelen af landbrugspåvirkning skal noteres, så skal arealandelen med græsning og/eller høslet noteres. Vi har ikke kunne finde en opgørelse over dette

Antallet af græssende dyr er faldet over tid grundet landbrugsmæssig effektivisering. Mange dyr holdes nu på stald hele tiden. Dette har resulteret i at græsning er ophørt på mange naturarealer, som ikke giver nok foderenheder i forhold til at opretholde en høj produktion. Dette kan ses tydeligt ved at mange naturarealer gror til, uanset tidligere tiders gødningsniveau.

I en anden teknisk rapport fra DCE (nr. 13, 2012) "Analyse af behovet for græsning og høslet på beskyttede naturarealer" opgøres det samlede behov for afgræsning på naturarealerne i Danmark til 130.973 ha, hvilket svarer til 38 % af den vejledende registrerede natur. Derudover vurderes plejebehovet i form af græsning og høslet i kombination at gælde 45.055 ha eller 15 % af den beskyttede natur. På arealerne med dårligst naturtilstand, anbefales høslet, og denne anbefaling gælder samlet 149.925 ha eller 43 % af naturarealet.

Samlet vurderes der at være et plejebehov på 325.953 ha. Til sammenligning er der i alt 346.415 ha. Denne analyse er baseret på de samme data som i metode 1, men om det er baseret på den noterede arealandel med pleje eller areandelen med fravær af pleje, er uklart.

Det er en stor mangel, at undlade at oplyse, at der er så stort et plejebehov på naturarealerne, da dette har enorm indflydelse på biodiversiteten på disse arealer. Den ensidige fokusering på kvælstof som årsagen til lav biodiversitet ligner manipulation, når konstateringen af plejebehov er så stort.

Konklusion på DCE og DCA's notater og konklusioner, som danner baggrund for lovforslaget

Som redegjort for ovenfor, baserer DCE's konklusioner sig på et særdeles spinkelt datagrundlag, som tillægges resultater, der ikke er præcis dækning for. Konklusionerne fremstilles uden præcis redegørelse for hvornår, der er tale om reelle data og hvornår der er tale om fortolkning af data. Denne udeladelse kan konstateres at have ført til store misforståelser om resultaternes styrke i miljøministeriet.

De anvendte beregningsmetoder er yderst kritisable, og bærer ikke præg af videnskabelig metode, idet det for flere resultaters vedkommende er umuligt at kontrollere beregningerne. De anvendte metoder er ikke fuldt oplyste. Flere nøgletal er udeladt.

Resultaterne viser dog, at det først og fremmest er engene, der gødskes. Dette er temmelig forudsigeligt eftersom, der i naturbeskyttelseslovens § 3 var indeholdt et begreb "kulturengene". Dette er en mellemform mellem natur og landbrugsarealer, og gennem tiden har det været diskuteret om de burde tages ud af loven.

Ministeren har flere gange fremført at hensigten med lovforslaget er at bremse tilbagegangen af biodiversitet, hvilket lyder meget prisværdigt. Der er henvist til at der er fundet et tab på 44 % af arter på gødgede naturarealer.

Som redegjort for ovenfor, er dette en komplet misforståelse. Modellen som er brugt til at beregne de 44 % bygger på udenlandske data og forudsætter, at gødskningspraksis påbegyndes eller øges på et naturareal. Yderligere tilføres kvælstoffet uden at der sker en form høst på arealet i form græsning eller slåning af hø. Dette modelscenarie er langt fra hvad der er sket og som sker på kulturengene. Her er der en uændret gødningspåvirkning, og artstabet på disse arealer er sket meget langt tilbage i tid, ca. på tidspunktet for opfindelsen af handelsgødning. Kulturengene er således ikke kendt for at være artsrige eller være sårbar natur. Deres naturmæssige værdi er mest relateret til de fugle, der lever på græsarealer.

Den sårbare natur findes mange andre steder. Der findes også på enge og moser, der ikke har været gødgede, og som har et højt artsindhold, men derudover er det overvejende på gamle uforstyrrede arealer, fx heder og overdrev. Mange af disse arealer er ganske rigtigt truede, men det er i høj grad af manglende pleje og tilgroning. Den manglende pleje skyldes, at der er meget ringe økonomi i plejen af naturarealer.

Således har Fødevareøkonomisk Institut i rapport 211 "Økonomiske analyser af naturplejemetoder i beskyttede områder" fra 2012 opgjort, at der ikke kan skabes indtægter på pleje af naturarealer. Tabet varierer mellem naturtyperne, således at det største tab er på engene, hvor flest dyr er påkrævet for at græsse det med et passende græsningstryk.

Som nævnt i redegørelsen ovenfor er det ikke muligt at søge om tilskud til pleje af kulturenge, da de ikke opfylder naturværdis-kriteriet for at kunne søge. Forbud mod gødskning og sprøjtning af kulturengene vil derfor være et kæmpemæssigt biologisk eksperiment, hvor reversibiliteten af eksperimentet er ukendt.

Når ministeren fremlægger disse resultater som det solide videnskabelige grundlag for forslaget, viser det, enten at ministerens embedsmænd ikke har forstået notaterne og de usikkerheder, notaternes konklusioner hviler på - hvilket må betegnes som usandsynligt - eller også, at der er tale om manipulation med begrundelserne for at få forslaget vedtaget. Ingen af forklaringerne er særlig flatterende for ministeriet.

Det er et faktum at lovforslaget vil have størst betydende for de gødede eng, tidligere kaldet kulturenge. Det er også et faktum, at naturindholdet på disse arealer er lavt. Hvis lovforslaget skal have betydning for biodiversiteten skulle indholdet af arter øges på disse arealer efter et stop af gødskning og sprøjtning. Der findes ingen videnskabelig dokumentation for at det vil ske, når udnyttelsen af arealerne i form af græsning og hø-slæt ophører. Tværtimod er der i rapporten fra Skov og naturstyrelsen fra 2006, dokumentation for at arealerne vil vedblive at være med lavt naturindhold.

Lovforslaget vil således ikke bidrage til at forbedre biodiversiteten, som påstået.

Forslagets ekspropriative karakter:

Redegørelsen i lovforslagets afsnit 2.2.1.3 er tydeligvis lavet for at nedtone forslagens ekspropriations karakter.

I det foregående er omtalt, at forslaget kun skulle angå udnyttelsen af ca. 35.000 ha dyrkningsjord.

I hidtidig naturbeskyttelse har det været anerkendt, at kulturengene var produktionsjord for landbruget, så når hidtidig drift fik lov at fortsætte, kunne denne jord fortsat være produktionsjord.

Denne lovændring er et brud med hidtidig naturbeskyttelse.

Her gribes ind i hidtidig drift.

Forslaget vil indebære, at disse jorder lider et anseligt værditab i almindelig omsætning.

Vi har taksationsafgørelser i forbindelse med fredningssagen Lien/Fosdalen, hvor tabet ved ophørt ret til gødskning og sprøjtning af kulturenge er opgjort til 40.000,- kr./ha pr. 5. december 2006 (Taks 367 22.dec 2009). Fredningsindgreb er selvfølgelig individuelle indgreb; men afgørelsen anerkender værditabet på arealerne i fri omsætning.

Hertil kommer, at der vil være kvægejendomme, hvis husdyrproduktion berøres konkret og væsentligt, hvis ejendommens velbeliggende enge ikke længere må sprøjtes og gødskes. Der vil være individuelle tab for disse ejendomme, som vil overstige de sædvanlige tab, som er ovenfor beskrevet..

Det nævnes som mulighed i lovforslaget afsnit 2.2.1.3, at ministeren kan dispensere i den konkrete situation, så hun kan dispensere fra forbuddet mod sprøjtning og gødning i stedet for at udbetale erstatning. Der er lagt op til midlertidige dispensationer, som ikke kan overgå til en ny ejer. Dispensationsmulighederne ændrer ikke ved det anselige formuetab for ejerne af kulturengene ved den ny lov.

Forhøjet bødeniveau.

Det fremlagte lovforslag indeholder også ny regler, som skal forhøje bødeniveauet ved overtrædelse af naturbeskyttelsesloven § 3. Det skal være en skærpende omstændighed, hvis overtrædelsen er sket under udøvelse af erhverv. Det forhøjede bødeniveau angår også overtrædelser, der er sket ved simpel uagtsomhed, jf. nbl. §89, stk. 1.

En skærpelse af bødeniveauet ved simpel uagtsomhed kan medføre urimelige resultater, fordi den beskyttede natur ikke er udpeget bindende, men hovedsagelig ved vejledende registreringer.

De vejledende registreringer er ikke altid korrekte og sikre, for det ligger i flere af definitionerne på beskyttede naturtyper, at den hidtidige drift – for eksempel omlægningernes hyppighed – afgør, om et areal er omfattet af naturbeskyttelseslovens beskyttelse, eller om det er jord til fri dyrkning.

De vejledende registreringer meddeles ikke til den berørte, men lægges ud på miljøportalen.

En registrering af et areal på Miljøportalen er ikke en afgørelse, og oftest kræver det nærmere oplysninger om hidtidig drift, inden en afgørelse kan træffes, om hvorvidt et areal er beskyttet eller ej.

Samtidig er reglerne dynamiske, så arealer kan vokse ind i og ud af naturbeskyttelsen.

Endelig er flere af definitionerne på overdrev (tør natur) og eng (våd natur) særdeles rummelige, så der kan være tvivl om selve udpegningsgrundlaget.

Dette betyder samlet set, at der er væsentlig usikkerhed knyttet til de vejledende udpegninger af beskyttet natur.

Der er på den måde ikke parallelitet mellem vandløbslovgivningen og miljøbeskyttelsesloven på den ene side og naturbeskyttelsesloven på den anden. Et skærpet bødeniveau vil efter vores mening kunne begrundes i gentagelsestilfælde eller ved grovere uagtsomhed, men de simple uagtsomheder bør ikke straffes hårdere.

Med venlig hilsen

Christina W. Kærgaard,
Natur- og Miljøkonsulent

Referencer

Blicher-Mathiesen G, Rasmussen A, Grant R, Jensen P G, Hansen B, Thorling L, (2013). Landovervågningsoplande 2012. NOVANA. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Nr. 74

Bobbink R, Hetteling J-P (eds), (2011). Review and revision of empirical critical loads and dose response relationships. Coordination Centre for Effects, RIVM, Bilthoven, www.rivm.nl/cce

Dubgaard A, Jespersen H M L, Laugesen F M, Hasler B, Christensen L P, Martinsen L, Källström M, Levin G, (2012). Økonomiske analyser af naturplejemetoder i beskyttede områder. Rapport nr. 211. Fødevarøkonomisk Institut.

Fredshavn J, Nygaard B, Ejrnæs R, (2010). Teknisk anvisning til besigtigelse af naturarealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 mv. Version 1.04. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Grant R, Mejlhede P, Blicher-Mathiesen G, (2009). Oplandsmodellering af vand og kvælstof i umættet zone for oplandet til Højvads Rende. Faglig rapport fra DMU nr. 758

Hasler B, Christensen L P, Martinsen L, Källström M, Levin G, Dubgaard A, Jespersen H M L, (2012). Omkostninger ved hensigtsmæssig drift og pleje af arealer med naturplejebæhov indenfor Natura 2000 og Naturbeskyttelseslovens § 3. Teknisk rapport vedr. delprojekt 3 i projekt: Sikring af plejekrævende lysåbne naturtyper i Danmark. Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Nr. 12

Jensen P N, Fredshavn J, Olesen J E, (2013). Vurdering af konsekvenser for udledning af drivhusgasser samt for naturen, vandmiljøet og biodiversiteten af Natur- og Landbrugskommissionens samlede anbefalinger med tilhørende handlinger. Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi og DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug

Nielsen L, Hald A B, Buttenschøn R M. Nielsen T S, Svart H E, Jørgensen H (red), (2006). Beskyttede ferske enge: Vegetation, påvirkninger, pleje, naturplanlægning. Skov- og Naturstyrelsen

Nygaard B, Levin G, Bladt J, Holbeck H B, Brøndum W, Spleth P, Ejrnæs R, (2012). Analyse af behovet for græsning og høslæt på beskyttede naturarealer. Areal, biomasse og antal græsningsdyr. Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Nr. 13

Pedersen L E, Blicher-Mathiesen G, Mejlhede P, Grant R, (2010). Oplandsmodellering af vand og kvælstof i umættet zone for oplandet til Lillebæk. Faglig rapport fra DMU nr. 756.

Strandberg M; Bak J; Bladt J; Bruus M; Grant R; Nielsen K E; Nygaard B; Strandberg B, (2012). Vurdering af omfang og konsekvenser af sprøjtning og gødskning af § 3-beskyttede naturarealer. Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi.

Dato: 26. oktober 2015

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen
nst@nst.dk

**Danmarks
Naturfredningsforening**

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar på forslag til lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer), j.nr. NST-4100-00040

Danmarks Naturfredningsforening (DN) fremsender hermed høringssvar på udkastet til ændringer i af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse.

DN stiller sig stærkt kritisk overfor ophævelsen af forbuddet mod gødskning og sprøjtning på naturtyper, der er omfattet af Naturbeskyttelsesloven § 3. Forbudsbestemmelserne har til formål at opfylde Danmarks internationale forpligtigelser til at bremse tilbagegangen i tab af biologisk mangfoldighed, samt bidrag til overholdelse af vandrammedirektivet. Endvidere er forbudsbestemmelserne et specifikt tiltag, der skal udmønte 'Naturplan Danmark'.

DN finder at ophævelsen af forbudsbestemmelserne vil have store konsekvenser for den danske natur. Dette fremgår også af høringsbrevet.

De forudsatte natur- og miljømæssige konsekvenser vil således bortfalde. Det gælder den positive effekt på biodiversitet på de berørte arealer. Og det gælder bidraget til at opfylde målsætningerne med habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne, ved at forbedre levesteder for plante- og dyrearter i såvel som uden for Natura 2000-områderne. Endvidere finder DN, at sprøjtningsforbuddet er et led til udmøntning af målene i pesticiddirektivet, og understøtter Sprøjtemiddelstrategi 2013-2015.

DN skal også understrege, at bidraget til opfyldelse af målsætningerne i vandrammedirektivet og dermed målsætningerne for de udpegede akvatiske Natura 2000-områder vil bortfalde, hvis lovforslaget gennemføres. Det er således forudsat, at bestemmelserne vil betyde en reduktion af kvælstoftilførslen til vandmiljøet. Denne nedgang i kvælstoftilførslen indgår i dag som indsats i udkast til vandområdeplaner 2015-2021. Der er tale om en reduktion i kvælstoftilførslen til kystvande på omkring 140-270 tons. Hvis forbuddet ophæves vil denne reduktionen i kvælstoftilførslen således bortfalde, og der vil skulle fastlægges andre tiltag, der kan sikre denne reduktion i kvælstoftilførslen, for at vandområdeplanerne for 2015-2021 kan leve op til Danmarks forpligtelser efter vandrammedirektivet.

I det notat, som DCE udarbejdede for Natur- og Landbrugskommissionen om fordele og eventuelle ulemper ved at gennemføre forbudsbestemmelserne, blev det konkluderet, at selv hvis forbuddet fik den utilsigtede og landbrugspostulerede effekt, at en del kulturenge helt ville udgå af landbrugsmæssig og naturvenlig drift (græsning og høstet), så er det at foretrække, frem

for accept af de meget langtidsvirkende skader, som især gødskning, men også sprøjtning har på vegetation og dyreliv i disse områder.

DN finder det stærkt problematisk, at Miljø- og Fødevareministeren agter at ophæve forbuddet mod at sprøjte og gødske på de arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det er DNs klare holdning, at forbudsbestemmelserne bør opretholdes.

DN skal særligt pege på de beskyttede enge, herunder særligt de beskyttede kulturenge, hvor forbudsbestemmelserne er et stort bidrag til at beskytte og fremme det plante- og dyreliv, der er knyttet til disse områder, herunder også mange truede arter. Forbudsbestemmelserne sikrer, at disse enge reelt får den nødvendige beskyttelse. Ophæves forbudsbestemmelserne vil beskyttelsen alene omfatte krav om at fortsætte hidtidig drift, hvilket har vist sig ikke at være tilstrækkelig til at imødegå tilbagegangen i de arter, der er knyttet til disse områder.

Ophæves forbudsbestemmelserne, må DN anmode Miljø- og Fødevareministeren om at redegøre for, hvordan Danmark så skal leve op til sine forpligtelser ift. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet samt vandrammedirektivet.

Med venlig hilsen

Therese Nissen
Natur- og miljømedarbejder
E-mail: tgdn@dn.dk
Tlf.: 31 19 32 31

København den 26. oktober 2015

Det Økologiske Råds høringssvar til forslag til Lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer)

Resumé:

Lov 179 indeholder ud over forbuddet mod gødskning og sprøjtning på §3-beskyttede arealer også en beslutning om et nationalt naturnetværk – også kaldet Grønt Danmarkskort. Det Økologiske Råd ser begge initiativer som yderst centrale ift. en national naturstrategi og Naturplan Danmark. DØR ønsker forbuddet opretholdt og appellerer samtidig på det kraftigste til at Regeringen fortsætter arbejdet med Det Grønne Danmarkskort, som ved regeringsdannelsen blev overflyttet til Erhvervs- og Vækstministeriet, og derfor ikke er omfattet af ændringsforslaget.

Der har gennem mange år været konsensus om en naturstrategi, som indebærer, at naturen tildeles mere plads. Der skal sikres spredningsmuligheder for dyr og planter via et nationalt naturnetværk, og der skal sikres en passende beskyttelse og pleje af naturarealerne. Da mange §3-arealer er beliggende langs åer, søer og strande, udgør de sammen med Natura 2000 områder en værdifuld del af et sådant naturnetværk. Et forbud mod at sprøjte og gødsk disse arealer vil være en effektiv indsats, hvis man vil have mere og bedre natur.

Der ændres ikke på påvirkningen af de beskyttede arealer i forhold til i dag, da gødsknings- og sprøjtningsforbuddet endnu ikke er trådt i kraft. Men det er dybt beklageligt, at Regeringen på denne måde giver afkald på betydelige positive natureffekter, endda uden at anvise alternative metoder til at opnå disse forbedringer, som er nødvendige for at leve op til Danmarks forpligtelser på naturområdet.

Forbuddet ville understøtte Sprøjtemiddelstrategien og krav i EU's rammedirektiv for bæredygtig anvendelse af pesticider, bidrage til opfyldelsen af målsætningerne i vandrammedirektivet, bidrage til en klimatilpasningsindsats, samt reducere landbrugets klimabelastning.

De erhvervsøkonomiske konsekvenser af forbuddet er minimale sammenholdt med de samfundsmæssige omkostninger, som under alle omstændigheder vil være forbundet med at leve op til Danmarks internationale forpligtelser. Man burde vurdere, hvilke synergieffekter der kunne opnås med en indsats på de berørte arealer. Hermed kunne man opnå omkostningseffektive løsninger.

En ophævelse af forbuddet er ganske vist ikke i strid med naturdirektiverne, da den gældende beskyttelse af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 fortsættes uændret. Men en indsats er fortsat nødvendig for at skabe yderligere forbedringer, således som en række af direktiverne kræver.

Baggrunden for lovforslaget

Den tidligere regering vedtog først på året et forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer, som efter planen skulle træde i kraft den 1. september 2017, jf. lov nr. 179 af 24. februar 2015.

Den nuværende regering anførte i regeringsgrundlaget "Sammen for fremtiden" fra juni 2015, at regeringen vil "lempe den nuværende § 3-beskyttelse af eng- og græsarealer". Lovforslaget indgår i den fødevare- og landbrugspakke, som ligeledes blev bebudet i regeringsgrundlaget, der indeholder den såkaldte 16-punkts plan fra "Blå blok".

Forbuddet mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer ophæves forud for ikrafttræden den 1. september 2017, sådan at ingen landbrugsbedrifter bliver berørt af forbuddet. Det betyder, at hidtidig lovlig drift med gødskning og sprøjtning kan fortsættes, med samme mængde og hyppighed.

Regeringens motivation er, at landbrugserhvervet er presset økonomisk efter finanskrisen og pga. et stigende pres fra den globale konkurrence. Derfor vil regeringen "*sikre, at erhvervet ikke pålægges nye økonomiske byrder, men understøttes i at blive bedre rustet til at øge råvaregrundlaget, og samtidig se på, hvordan man kan opnå mest miljø for pengene.*"

Lov 179 indeholder ud over beskyttelsen af §3-områderne også en beslutning om et nationalt naturnetværk – også kaldet Grønt Danmarkskort. Kommunerne skal udpege nye naturområder og eksisterende Natura 2000-områder, som skal indgå i netværket. De nye potentielle naturområder kan være arealer, som kan udvide eller skabe sammenhæng mellem eksisterende værdifulde naturområder, herunder i tilknytning til og mellem Natura 2000-områder. Og det kan være naturområder, som samtidig bidrager til andre formål, herunder klimatilpasning og klimaforebyggelse, et bedre vandmiljø eller rekreation.

Begge elementer var centrale ift. den nye Naturplan Danmark. Som sådan hænger de to forslag sammen. Helt tilbage til Wilhjelmudvalget i 2001 har der været udbredt konsensus om hvad der er problemet med den danske natur – igen afspejlet i Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger i april 2013: Naturen har brug for mere plads, naturen skal knyttes sammen i et nationalt naturnetværk, så der sikres spredningsmuligheder for dyr og planter, og der skal sikres en passende pleje af naturarealerne. Mange §3-arealer er således beliggende langs åer, søer og strande og udgør sammen med Natura 2000 områder en værdifuld del af et sådant naturnetværk. Et forbud mod at sprøjte og gødske disse arealer, der i øvrigt skulle nyde fuld beskyttelse efter Naturbeskyttelseslovgivningens §3, er en logisk følge, hvis man vil have mere og bedre natur.

Det Økologiske Råd var meget glade for loven om §3-arealer og det Grønne Danmarkskort, både som grundlag for en fokuseret naturindsats og i kraft af et stort potentiale for opnåelse af synergieffekter – se næste afsnit.

Det Grønne Danmarkskort blev ved regeringsdannelsen overflyttet til Erhvervs- og Vækstministeriet sammen med Planloven. Derfor er denne del ikke omfattet af det her omfattede ændringsforslag.

Miljømæssige konsekvenser

Ændringsforslaget påpeger, at der ikke ændres på påvirkningen af de beskyttede arealer i forhold til i dag, da gødsknings- og sprøjtningsforbuddet ikke er trådt i kraft. Der ville således ikke ske en forringelse af naturbeskyttelsen set i forhold til i dag.

Til gengæld er det dybt beklageligt, at Regeringen på denne måde giver afkald på betydelige positive natureffekter, som alligevel vil skulle tilvejebringes for at leve op til Danmarks forpligtelser på naturområdet.

Det anføres således, at forbuddet ville bidrage væsentligt til at sikre bedre forhold for de arter og den biodiversitet, som er tilknyttet naturtyper med ekstensiv drift, herunder særligt enge og strandenge, fordi tilførsel af kvælstof og anvendelse af sprøjtemidler påvirker artsrigdommen på de berørte arealer negativt.

Sprøjtningsforbuddet ville endvidere have understøttet Sprøjtemiddelstrategien og krav i EU's rammedirektiv for bæredygtig anvendelse af pesticider. Og det ville bidrage til opfyldelsen af målsætningerne i vandrammedirektivet og dermed målsætningerne for de udpegede akvatiske Natura 2000-områder. Desuden er mange §3-arealer centrale i relation til en klimatilpasningsindsats. Der indgår således mange kulstofrige organogene jorder, som er meget centrale for en reduktion af landbrugets klimabelastning.

Man burde derfor have vurderet, hvilke synergieffekter der kunne være forbundet med en indsats på de berørte arealer, idet dette kan være væsentligt ift. en opnåelse af de mest omkostningseffektive løsninger.

Ændringsforslaget forudsætter, at reduktionen af kvælstoftilførslen til vandmiljøet i stedet indgår som indsats i udkast til vandområdeplaner 2015-2021. Der er tale om en reduktion på ca. 140-270 ton kvælstof per år i kystvande, som bortfalder ved en ophævelse af forbuddet.

Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige og/eller for erhvervslivet

Ifølge Kammeradvokaten kunne gødskningsforbuddet gennemføres som en generel og dermed erstatningsfri regulering. Det var primært dette, der faldt mange borgerlige ordførere for brystet allerede ved lovens vedtagelse, idet de vil forhindre, at erhvervet bliver pålagt nye økonomiske byrder.

De erhvervsøkonomiske konsekvenser ved gødsknings- og sprøjtningsforbuddet var estimeret til i alt 47,1 mio. kr. pr. år som følge af mindre udbytte på arealerne, øget forpagtningsafgift og bortfald af økologiske arealtilskud. Disse omkostninger bortfalder ved ændringen af loven.

I praksis ville forbuddet overvejende have fået betydning for eng- og strandarealer, hvor det hidtil har være lovligt at foretage drift med gødskning. Forbuddet omfatter alle former for gødning, dog ikke gødning fra græssende dyr, i det omfang afgræsning sker i overensstemmelse med hidtil lovlig drift og ikke medføre en tilstandsændring. Det ville dermed kun være en begrænset del af §3-arealerne, som ville opleve en udbyttenedgang ved gødningsforbuddet.

Indsatsen i §3-områderne burde være vurderet i en mere holistisk kontekst, hvor potentialet for opnåelse af synergieffekter mellem naturhensyn, miljøhensyn og klimatiske hensyn var blevet sammenvejet. En sådan tilgang ville have vist, at en indsats i §3-arealerne vil indgå blandt de mest omkostningseffektive virkemidler, når der ses samlet på Danmarks internationale forpligtelser ift natur, miljø og vand.

Regeringen burde – hvis man fastholder at ville fjerne forbuddet – anvise andre metoder til at leve op til Danmarks forpligtelser i henhold til Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiverne samt til kravet om at stoppe tabet af biodiversitet. Omkostningerne ved forbuddet burde have været vurderet op imod de samfundsmæssige omkostninger ved de alternative metoder. Til sammenligning er udgifterne til Natur, miljø og klima i Landdistriktsprogrammet således på 5-600 mio. kr. årligt. Desuden er der årligt 240 mio. kr. til økologi og 2-400 mio. kr. til miljøteknologi mm. Og det er DØR's vurdering, at en fuld implementering og målopfyldelse ift. de internationale forpligtelser vil kræve betydeligt mere end dette.

Forholdet til EU-retten

Regeringen vurderer, at ophævelsen af gødsknings- og sprøjtningsforbuddet ikke er i strid med Danmarks direktivmæssige forpligtelser. Da forbuddet ikke er trådt i kraft betyder ophævelsen, at retstilstanden, som den er i dag, fortsættes uændret.

I og med at forbuddet ophæves, udgår det som en indsats i Danmarks biodiversitetsstrategi og som et bidrag til at opnå målsætningen om at stoppe tilbagegangen i biodiversitet inden udgangen af 2020, som Danmark politisk har forpligtet sig til over for EU og FN. Dette er yderst kritisabelt, idet Danmark ikke har alternative indsatser implementeret til opnåelse af dette. Gødsknings- og sprøjteforbuddet ville derudover også have bidraget til at forbedre levesteder for arter uden for Natura 2000-områder, som ikke direkte er omfattet af direktiverne.

Gødsknings- og sprøjtningsforbuddet ville desuden have bidraget til opfyldelsen vandrammedirektivets mål og dermed også til naturdirektivernes mål for akvatiske naturtyper og levesteder for arter i Natura 2000-områder.

En ophævelse af forbuddet er ikke i strid med naturdirektiverne, da den gældende beskyttelse af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 fortsættes uændret. Men en indsats er fortsat nødvendig for at skabe forbedringer, således som det er krævet i en række af direktiverne.

På vegne af Det Økologiske Råd

Leif Bach Jørgensen
Landbrugsfaglig medarbejder
leif@ecocouncil.dk
33 18 19 35

Christian Ege Jørgensen
Sekretariatsleder
christian@ecocouncil.dk
33 18 19 33

Naturstyrelsen

nst@nst.dk

26. oktober 2015

Høring over udkast til forslag til lov om ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer.
Sagsnummer NST-4100-00040

Modtag venligst Dansk Ornitologisk Forenings (DOF) bemærkninger til udkast til forslag til lov om ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer.

DOF finder det meget beklageligt, at Miljø- og Fødevareministeriet nu lægger op til en fjernelse af forbuddet mod gødskning og sprøjtning på enge, strandenge, overdrev og andre § 3-beskyttede arealer.

Engene og de øvrige lysåbne naturtyper udgjorde i flere århundreder en meget stor del af det danske landskab. Fra middelalderen og flere hundrede år frem var enge og overdrev (tørre enge) et af de altdominerende landskabselementer. Da engene var mest udbredte, har de formentlig udgjort over halvdelen af det danske landskab. I løbet af 1900-tallet blev engene voldsomt indskrænket, og samlet set er engarealet nu helt nede på 109.050 ha (per 29. september 2015), dvs. blot 2-3 % af det danske landareal.

De tilbageværende rester af enge har enestående betydning for mange truede fugle, dyr, svampe og planter. Fuglene tilknyttet enge er blandt de mest truede fuglegrupper i Danmark og Europa. Blandt de truede engfugle kan nævnes ynglende vadefugle som brushane, engryle, stor kobbersneppe, rødben, vibe og dobbeltbekkasin samt fx spidsand, mosehornugle, slørugle, gul vipstjert, engpiber og den folkekære hvide stork, der er på nippet til at forsvinde som dansk ynglefugl på grund af de forsvundne enge. En anden folkekær fugl, der i høj grad er knyttet til enge, er stæren. Den er også gået voldsomt tilbage. Bestanden af stære i Danmark er mere end halveret de sidste 40 år.

Også uden for yngletiden er engene et vigtigt spisekammer for trækfugle og vintergæster som svaner, gæs, ænder, hejler og en række arter af rovfugle og småfugle.

For den øvrige biodiversitet har engene også stor betydning. Den 'klassiske' blomsterrige eng med græssende dyr, flagrende sommerfugle og syngende fugle har været det typiske og folkekære billede af engene helt tilbage fra guldalderen og den romantiske

kulturperiode. Engene er ikke for ingen ting en del af den danske folkesjæl, og realiteten er, at engene også er en helt afgørende kerneværdi for den danske natur og biodiversitet.

Det gælder ikke mindst mange plantearter. De ofte omtalte orkideer er blot en lille gruppe af mange truede plantearter, hvoraf en stor del udelukkende vokser på de lysåbne engarealer. Blandt dagsommerfugle, biller, padder og krybdyr er tilsammen flere hundrede arter knyttet til engene. Mange af engarterne kan slet ikke leve andre steder end på netop enge. Derfor er engenes tilstand altafgørende for arternes trivsel og overlevelse.

Gødskning truer vadefuglene og den øvrige engnatur

Engenes betydning som levesteder forringes meget kraftigt, når de gødes og sprøjtes. Mange engarter er tilpasset et relativt nøjsomt liv uden for megen gødning, og de bukker under i konkurrence med nogle få konkurrencesterke arter, hvis der er rigelig adgang til næringsstoffer i form af tilført gødning.

Gødskning fremmer desuden nedbrydning af tørvelaget, der især er afgørende for de truede vadefugles trivsel. Langnæbbede arter som fx kobbersnepper, storspover og brushaner trives og yngler stort set kun på enge med gammelt, tykt tørvelag under de grønne engplanter. Netop på grund af tørvelagets enorme betydning på engene er omlægning en alvorlig trussel mod engenes værdi. Omlægning er betegnelsen for opløjning og efterfølgende udsåning af kulturgræsser for at fremme græsproduktionen på engene. Hver gang en eng omlægges 'nulstilles' engens værdi på biodiversitetsskalaen. Derfor kæmper DOF indædt også imod omlægning af engene, som det desværre fortsat finder sted på visse kulturrenge, ikke mindst i vadehavsmarsken og på Værnengene.

Gift dræber fugls føde

Giftsprøjtning på enge sker heldigvis relativt sjældent, men det har været tilladt på visse enge indtil Folketinget vedtog et totalforbud i foråret 2015. Giftsprøjtning på enge er især brugt til bekæmpelse af stankelben og gåsebiller, der er meget værdifulge fødeemner for stære og visse vadefugle. Desuden er gift hidtil brugt til bekæmpelse af planten engbrandbæger, som i særlige tilfælde kan forgifte kreaturer. Når gift bruges mod insekter og planter, dræber det desværre også en lang række andre arter på engene. DOF mener derfor ikke, at brug af gift hører hjemme i beskyttede naturområder som fx enge. Det bør slet ikke være tilladt at bruge gift i naturen.

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at den lovbestemmelse, der nu foreslås ophævet ville være medvirkende til at nå de internationale og nationale biodiversitetsmål i 2020 og stoppe tilbagegangen. Det fremgår videre, at regeringen ikke har gjort sig nogen overvejelser om, hvordan man i stedet vil stoppe tilbagegangen, hvilket netop var formålet

med lovgivningen. Det er meget kritisabelt, at regeringen vil fjerne dette initiativ uden at have noget andet at sætte i stedet. Lovændringen er udelukkende begrundet med en mindre belastning af landmændenes økonomi. Derfor er det også kritisabelt, og man ikke har estimeret hvad det vil koste at opnå en tilsvarende positiv effekt på naturen ved hjælp af andre virkemidler. Dette regnestykke er helt centralt og vigtigt, da ophør med gødskning og giftsprøjtning er en meget billig metode til at opnå en positiv effekt på biodiversiteten, og det er DOF's vurdering at andre tiltag med en tilsvarende virkning vil være meget omkostningstunge at gennemføre for samfundet. Det går endvidere imod det alment accepterede princip om, at naturbeskyttelsen generelt skal opnås ved hjælp af de midler, der giver mest naturværdi for pengene.

Det skal tilføjes, at engene ikke alene har stor betydning for naturens mangfoldighed af arter. Bevarelsen af især vedvarende enge har også en væsentlig betydning for klimaet, idet der konstant oplagres CO² i tørvelaget. Engene i vores ådale og langs vores vandløb og kyster fungerer som en effektiv buffer i forhold til erosion og udvaskning af næringsstoffer til vandmiljøet. Også derfor skal vi værne om engene og sikre dem mod ødelæggelse.

På ovenstående baggrund protesterer DOF imod ophævelse af forbuddet mod gødskning og giftsprøjtning på enge og andre § 3-beskyttede naturtyper.

Med venlig hilsen

Dansk Ornitologisk Forening
/BirdLife in Denmark

Knud Flensted

Biolog

Til Naturstyrelsen
nst@nst.dk

26.10. 2015

**Høringssvar vedr. forslag til lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse
(Ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer)
NST-4100-00040**

NOAH er modstander af forslaget til Ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer.

Som det fremgår af lovforslaget ville vedtagelsen af gødsknings- og sprøjtningsforbuddet have bidraget væsentligt til at sikre bedre forhold for de arter og den biodiversitet, som er tilknyttet naturtyper med ekstensiv drift, herunder særligt enge og strandenge, fordi tilførsel af kvælstof og anvendelse af sprøjtemidler påvirker artsrigdommen på de berørte arealer negativt.

Den positive effekt på biodiversitet på de berørte arealer vil bortfalde ved den foreslåede ophævelse af gødsknings- og sprøjtningsforbuddet. Gødsknings- og sprøjtningsforbuddet ville også have understøttet opfyldelsen af de overordnede målsætninger i habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet, ved at forbedre levesteder for arter også uden for Natura 2000-områder. Forbuddet ville endvidere have bidraget til opfyldelse af målsætningen om at stoppe tilbagegangen i biodiversitet inden udgangen af 2020. Sprøjtningsforbuddet ville have understøttet Sprøjtemiddelstrategi 2013-2015 og ville understøtte krav i EU's rammedirektiv for bæredygtig anvendelse af pesticider (artikel 12b i 2009/128/EF) om at begrænse brugen af plantebeskyttelsesmidler i beskyttede områder.

Endelig ville gødsknings- og sprøjtningsforbuddet have bidraget til opfyldelsen af målsætningerne i Europa Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 (herefter vandrammedirektivet) og ville have betydet en reduktion af kvælstoftilførslen på ca. 140-270 ton kvælstof i kystvande og dermed målsætningerne for de udpegede akvatiske Natura 2000-områder. Forbuddet ville betyde en reduktion af kvælstoftilførslen til vandmiljøet.

Det er således i direkte i modstrid med målsætningen, som Danmark politisk har forpligtet sig til over for EU og FN, om at stoppe tilbagegangen i biodiversitet inden udgangen af 2020, I det sammenfattende skema i lovforslagets bemærkninger fremgår det, at der "ingen" miljømæssige konsekvenser er - hvilket er ukorrekt. Lovforslaget har derimod betydelige miljømæssige konsekvenser, da det indebærer at Danmarks biodiversitet og vandmiljø i større omfang undermineres.

Set i lyset af at regeringen sideløbende med denne ændring, også vil fjerne kravet om randzoner og

efterafgrøder, samt vil ændre lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, tiltag der ellers - nu eller fremover - ville nedbringe emissionerne og gavne biodiversiteten, er det endnu mere uacceptabelt at fjerne restriktioner på sprøjtemidler og kvælstoftilførsel i §3-områder.

Venlig hilsen
Inger Vedel

NOAH Friends of the Earth Danmark
Nørrebrogade 39, 1 tv.
2200 København N
noah@noah.dk
3536 1212

Haraldsgade 53
2100 København Ø

Sendt til: nst@nst.dk

26. oktober 2015

Høringssvar i forbindelse med forslag om ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer. Journalnummer: NST-4100-00040

Naturbeskyttelse.dk afgiver hermed svar til forslag om Lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse, konkret forslaget om ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer.

Naturbeskyttelse.dk er stærk modstander af at ophæve forbuddet mod gødskning og sprøjtning på §3 arealer, og ønsker, at miljø- og fødevareministeren trækker lovforslaget tilbage.

Den lov, der påtænkes afskaffet, havde bl.a. til formål at sikre en række beskyttede naturområder bedre vilkår, og er således en del af indsatsen for at standse tilbagegangen af biologisk mangfoldighed i det åben land. Naturbeskyttelse.dk mener, det er bydende nødvendigt, at der leveres en seriøs indsats for at forbedre tilstanden af Danmarks beskyttede naturtyper, så de kan opnå en gunstig bevaringsstatus til gavn for sjældne og sårbare arter. De nuværende muligheder for i en vis udstrækning at fortsætte gødskning, sprøjtning og omlægning modvirker en gunstig naturudvikling. Naturbeskyttelse.dk har gentagende gange afsløret og påpeget, hvordan naturbeskyttelsesloven ikke overholdes på de af §3 beskyttede naturtyper. Ensartede regler for alle §3 arealer vil både for lodsejere og myndigheder være lettere at administrere. Derfor finder Naturbeskyttelse.dk det dybt ærgerligt, at den kommende forbedring af vilkår for §3 natur med dette lovforslag bortfalder.

I bemærkningerne til udkastet til lovforslaget motiveres lovforslaget med udgangspunkt i regeringens fødevare- og landbrugspakke og den såkaldte 16-punktsplan, hvori der fremsættes løfte om: *"I en tid, hvor erhvervet er presset økonomisk, vil regeringen sikre, at erhvervet ikke pålægges nye økonomiske byrder"*. Hvis dette løfte skal tolkes bogstavligt, går natur- og miljøområdet en sort tid i møde. For selvom landbrugserhvervet prøver at fornægte det, ligger der en lang række opgaver inden for natur- og miljøområdet de kommende år, hvor også landbruget skal bidrage. Og Naturbeskyttelse.dk har en forventning om, at princippet med, at *forureneren betaler*, stadig tages seriøst i Danmark.

For at indgå i en konstruktiv dialog med miljø- og fødevareministeren vil Naturbeskyttelse.dk fremsætte en række forslag, som kan ses som en mellemvej, hvor både landbrugserhvervet og naturen tilgodeses. I stedet for et generelt forbud mod gødskning af §3 arealer kunne man blot fjerne forbuddet for kulturenge, men fastholde det for alle andre naturtyper omfattet af §3 beskyttelsen. Naturbeskyttelse.dk mener, at et forbud mod sprøjtning er nødvendigt på alle §3 beskyttede arealer.

Alternativt forslag til kompromis ift. gødning i § 3-natur:

- 1) Forbud mod gødskning skal ikke gælde for enge registreret som kultureng. Kulturenge bør derfor have en selvstændig farvemarkering på miljøportalen, hvor farven pt. er den samme, uanset om det er en natur- eller kultureng. Det er i dag i en vis udstrækning op til landmanden selv at vurdere, om der er tale om en biologisk og historisk natur- eller kultureng, hvilket ikke er særlig hensigtsmæssigt, da en sådan vurdering kræver biologisk indsigt. Kulturenge er

kendetegnet ved, at de kan omlægges med 8 -10 års mellemrum og gødskes, og dette adskiller dem fra de andre beskyttede naturtyper. Drift af et §3 areal som kulturreng bør først kunne finde sted efter en myndighedsvurdering. Se punkt 3 vedrørende alle andre §3 arealer.

- 2) Forbud mod jordbehandling på kulturrenge og alle andre naturbeskyttede arealer. Ved at føje jordbehandling til som et forbud for kulturrenge vil reglerne med hensyn til jordbehandling være ens for alle §3 arealer. Der vil ikke opstå tvivl om, hvorvidt der er et forbud mod opdyrkning, uanset om det er kulturrenge eller ej. Dette vil lette administrationsbyrden og gøre reglerne lettere at gennemskue. At et §3 areal ikke jordbehandles er lige så vigtigt for biodiversiteten, som at der ikke gødskes og sprøjtes. Et stop for jordbehandling vil ikke mindst være til stor gavn for de fugle, som ruger på jorden.
- 3) Ændring af begrebet *hittidig drift*. I dag er det som bekendt muligt at fortsætte hittidig drift på en række §3 arealer, men dette er dog kilde til mange konflikter, da myndighederne ofte har en noget anden opfattelse af, hvad hittidig drift er end lodsejeren. Derfor bør hittidig drift ændres til en konkret beskrivelse af aktiviteter, som ikke er i strid med bevarelse af naturværdier, fx afgræsning, høslæt og naturpleje, og en beskrivelse af aktiviteter, som er uforenelige med bevarelse af naturværdier, fx jordbehandling, gødskning, sprøjtning og tilplantning. Med ændringerne vil det for lodsejeren være langt lettere at administrere, da vilkårene for, hvad man må og ikke må, er klart defineret.

Fordelen ved ovenstående forslag er, at de kun i meget begrænset omfang vil påvirke harmonikravet, da hovedparten af de §3 arealer, som i dag må gødskes lovligt, er kulturrenge. Dermed vil "udgiften" for landbruget reduceres betragteligt i forhold til nuværende forslag.

Det fulde forslag kan ses på Naturbeskyttelse.dk's hjemmeside [via dette link](#).

For ydermere at imødekomme både et økonomisk presset erhverv og naturen kan det overvejes at fritage arealer, der indgår i beskyttelsen af Danmarks natur, for jordskatter. Vi kender ordningen fra fredede bygninger, som kan fritages for grundskyld. På den måde lettes byrden for de lodsejere og landmænd, som har meget natur.

Afslutningsvis skal behovet for en effektiv og præventiv beskyttelse af de ofte uerstattelige naturværdier understreges. De seneste års §3 eftersyn, som Naturstyrelsen har foretaget, vidner om mange tusinde ødelagt områder. Alene i Ålborg og Varde kommune er der sammenlagt tale om 1200 mulige overtrædelser af lovgivningen, og det må forventes, at der kan føjes tusindvis af arealer til på landsplan. Ødelæggelsen af natur er altså en reel trussel mod Danmarks natur og bestræbelsen på at stoppe tabet af biodiversitet inden 2020, som regeringen har forpligtet sig til.

Naturbeskyttelse.dk noterer, at miljø- og fødevareministeren vil fremlægge planer for, hvordan vandområdeplanerne for 2015-2021 kan håndtere næringsstofpåvirkningen af vandmiljøet. Men det står ikke klart, hvordan regeringen vil sikre, at den danske natur ikke forværres, herunder hvordan regeringen lever op til internationale forpligtigelser i bl.a. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet. Ydermere er det ikke belyst, hvordan regeringen vil kompensere de negative konsekvenser, lovforslaget vil have for den biologiske mangfoldighed.

Med venlig hilsen

Peder Størup / Naturbeskyttelse.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø.
Sendt til: nst@nst.dk

26. oktober 2015

Friluftsrådets høringssvar vedrørende ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer. Journalnummer: NST-4100-00040

Friluftsrådet ønsker at afgive høringssvar vedrørende Lov om ændring af lov nr. 179 af 24. februar 2015 om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse, også omtalt som ophævelse af forbud mod gødskning og sprøjtning på § 3-beskyttede arealer.

Friluftsrådet er imod ophævelse af forbuddet mod gødskning og sprøjtning på naturtyper, der er beskyttet iflg. § 3 i naturbeskyttelsesloven. Loven om forbud mod sprøjtning og gødskning i §3 natur, der blev indført af den tidligere regering, havde til formål at udmønte *Naturplan Danmark*. Et specifikt tiltag der skulle hjælpe med at opfylde Danmarks internationale forpligtigelser til at bremse tilbagegangen i tab af biologisk mangfoldighed.

Friluftsrådet er af den mening, at loven er en effektiv måde at opnå en lang række positive natur- og miljømæssige effekter. Effekter der ikke blot er til gavn for biodiversitet, men som også vil bidrage til vilde og mere alsidige friluftsoplevelser i den danske natur, til gavn for en lang række friluftsudøvere over hele landet.

Hvis regeringen fastholder at ophæve loven, vil Friluftsrådet bede miljø- og fødevareministeren redegøre for, hvordan regeringen vil sikre, at Danmark lever op til internationale forpligtigelser i vandrammedirektivet, habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet, såvel som en række internationale og nationale målsætninger for en bedre naturtilstand og bedre vilkår for biodiversiteten.

Det vil således klæde miljø- og fødevareministeren ikke blot at fremlægge planer for, hvordan vandområdeplanerne for 2015-2021 kan håndtere påvirkning af kvælstof og fosfor i vandmiljøet, men også hvordan regeringen vil sikre, at Danmarks naturtilstand forbedres, herunder hvordan regeringen vil standse tilbagegangen af biologisk mangfoldighed.

Med venlig hilsen

Torbjørn Eriksen
Vicedirektør

Høringssvar på forslag til lov om ændring af lov nr. 179 af 24 februar 2015 om ændring af lov om planlægning mv

Lovforslaget fremsættes med henblik på at ophæve forbuddet mod gødskning og sprøjtning af §3-beskyttede arealer, som en del af regeringens bebudede fødevare- og landbrugspakke.

I forbindelse med høring i november 2014 af lov nr. 179, udtalte KL sig positivt om lovens intentioner, og skrev i den forbindelse:

”KL finder det relevant, at naturtilstanden på § 3-arealerne sikres ved, at der fastsættes regler, der forbyder eller begrænser muligheden for at gødske og sprøjte – det kan fx ske i synergi med tilskud til naturpleje.”

Med det fremsatte lovforslag ønsker regeringen ikke hverken forbud eller begrænsninger i den nuværende drift af arealerne.

KL finder det dog fortsat relevant at arbejde for at naturtilstanden på §3 arealerne sikres. Det kan ske ved frivillige ordninger, og eksempelvis ved at der indføres forhøjede tilskud til pleje af § 3-naturarealer. Dette kan ske over Landdistriktsprogrammet, hvor den eksisterende ordning kan målrettes sådanne arealer. Programmet er i høring i øjeblikket, og prioriteringen afgøres af regeringen i de kommende uger eller måneder.

Med venlig hilsen

Lars Kaalund
Chefkonsulent

Den 5. oktober 2015

Sags ID: SAG-2015-04789

Dok.ID: 2091939

LAKA@kl.dk

Direkte

Mobil 2077 7551

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

www.kl.dk

Side 1/1